

Hospodářská geografie ČR

blok 2

Zaměstnanost

ZAMĚSTNANOST V OBDOBÍ 1948-1989

Zaměstnanost v poválečném Československu **navázala** do jisté míry na **prvorepublikový vývoj a tradice**:

- **silný průmysl** (nejvýznamnější v rámci celého Rakouska-Uherska)
- **průmyslově-agrární stát** (stále silná agrární a rolnická vrstva)
- **celkově úspěšná ekonomika** (meziválečné Československo patřilo mezi **prvních 10 ekonomicky nejvyspělejších zemí světa**)

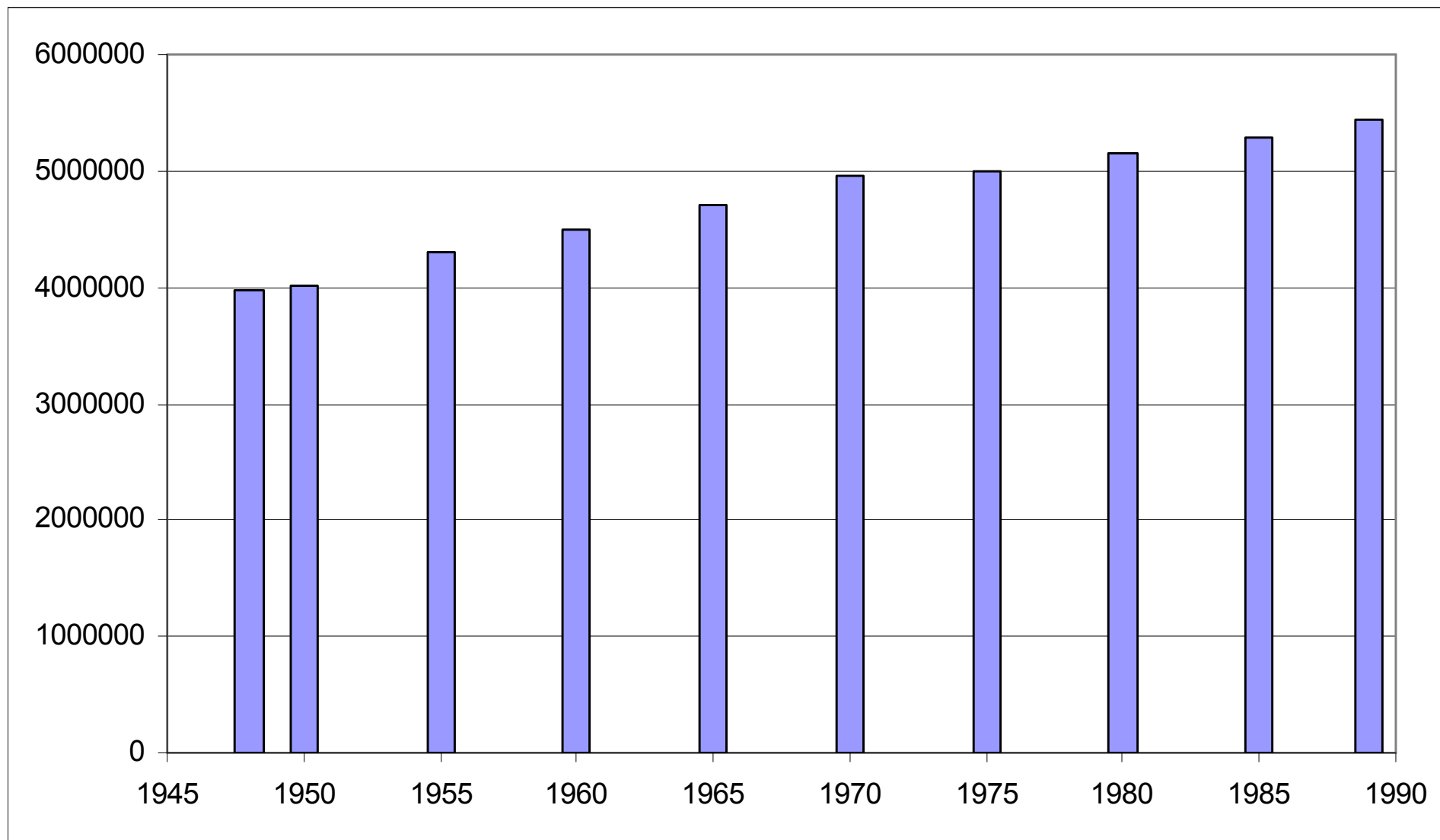
Začaly se „standardně“ (později trochu rozšířeně)
rozlišovat **3 sektory národního hospodářství
(NH)**

- 1) I. sektor (*primér*** – zemědělství, lesnictví, rybolov)
- 2) II. sektor (*sekundér*** – průmysl a stavebnictví)
- 3) III. sektor (*terciér*** – obchod a služby; dnes rozlišujeme většinou „terciér“ a „kvartér“ (někdy i „kvintér“)

Co je to kvartér a kvintér?

- Na konci roku **1948 pracovalo** ve všech sektorech NH celkem **3,98 mil. osob** (nezapomínejme, že po odsunu Němců „zbylo“ v českých zemích jen 8,8 mil. osob)
- Počet pracujících (zaměstnaných, ekonomicky aktivních – rozdíl v definicích, ale..) s růstem populace postupně narůstal, ke konci roku **1989 činil 5,43 mil. osob**

Zaměstnaní celkem v ČR v letech 1948-1989

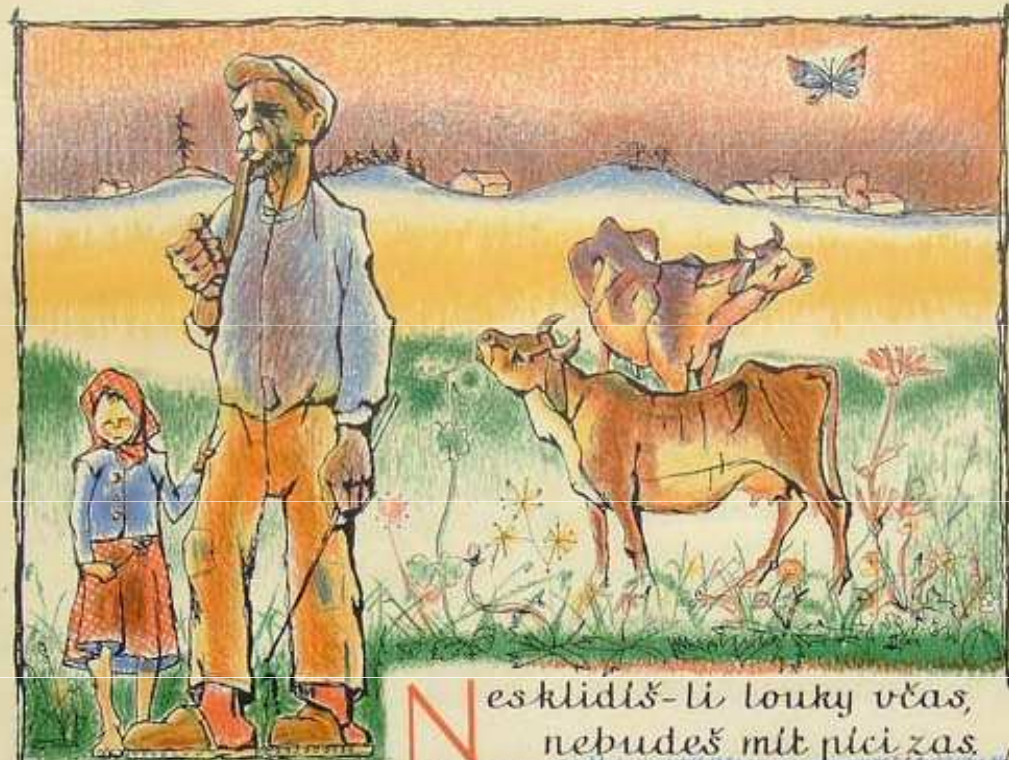
PRIMÁRNÍ SEKTOR

- Na konci roku **1948** pracovalo v **I. sektoru NH** (primér) téměř **1,4 mil. osob**, což byla **více než JEDNA TŘETINA!** ekonomicky aktivního obyvatelstva (*srovnání s dneškem?*)
- V průběhu dalších let docházelo k **výraznému poklesu pracujících**, z průmyslově-agrárního státu se začal stávat stát „průmyslový“

- Největší úbytek pracovníků, zejména ze **zemědělské prvovýroby**, byl v **50. a na počátku 60. let** (kolektivizace, zavádění nových strojů a technologií do výroby – „zprůmyslnění“ zemědělství) –

(Co víte o kolektivizaci? Proběhla ve všech zemích „východního bloku“ stejně?)

- V 80. letech spíše **stagnace** počtu pracovníků, dosažena max. intenzita výroby
- Z 1,4 mil. osob zaměstnaných v I. sektoru v roce 1948 jich **v roce 1989 zbylo asi 630 tisíc**

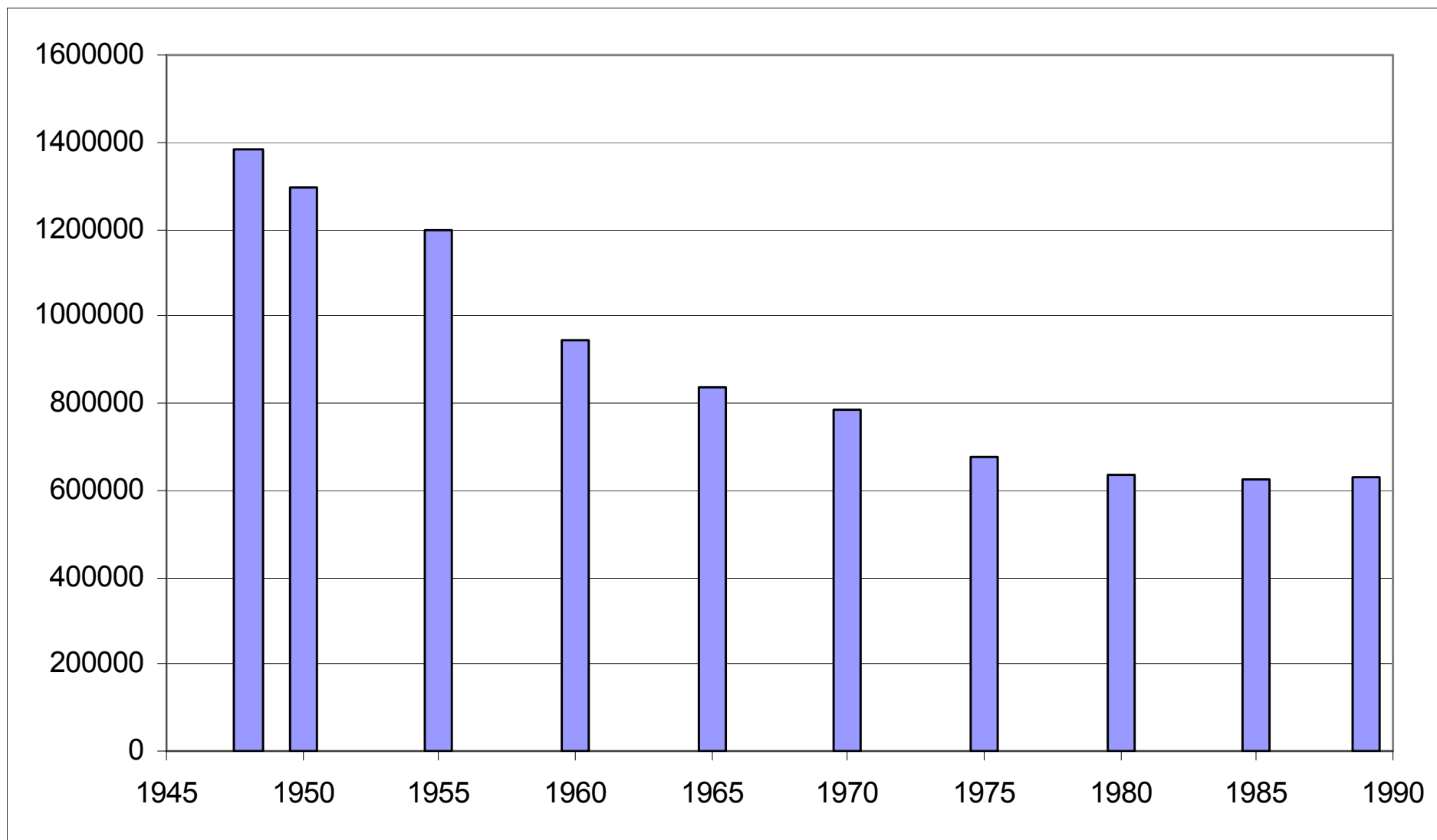
Neskliďš-li louky včas,
nebudeš mít plci zas.

Práce bude se Ti dařit,
budeš-li kolektivně hospodařit.

Zaměstnaní v průměru v ČR v letech 1948-1989

SEKUNDÁRNÍ SEKTOR

- Na konci roku **1948** bylo v II. sektoru NH (sekundér) zaměstnáno **38,7 %** všech pracujících a na samotný **průmysl připadalo 35,2 %**, tedy o něco více než na zemědělství, lesní a vodní hospodářství
- Tím se naše republika zjevně odlišovala od ostatních zemí RVHP (***až na jednu, kterou?***) - v **průmyslu** k 31.12.1948 v ČR pracovalo více jak **1,4 mil. osob**

- Celé období let 1948-1989 lze charakterizovat **nárůstem počtu pracovníků v průmyslu**, který byl nejvýznamnější v padesátých letech
- Právě v tomto období byly u nás nejen **rozšiřovány již existující průmyslové podniky**, ale také **budovány nové průmyslové kapacity** (tzv. socialistická industrializace), a to především:
- Na již tehdy průmyslovém **Ostravsku** (např. v roce 1953 byla zahájena výroba v tehdejší NHKG),

dále v **méně industrializovaných oblastech** (až na pohraničí se SRN a Rakouskem):

- **Českomoravské vrchoviny** (v roce 1949 zahájil výrobu Motorpal Jihlava, v roce 1951 založeny Zdářské strojírny)
- ... **Jižních Čech** (Jitex Písek od roku 1949)
- **Jižní Moravy** (Gumotex Břeclav od roku 1950, Železárny Veselí nad Moravou 1960)
- **Východní Moravy** (MEZ (Siemens) Frenštát pod Radhoštěm 1946, Tesla Rožnov p.Radhoštěm 1949)

(bylo třeba „zaplnit mezery“ – vyrovnávání rozdílů...

Co to připomíná v dnešní době?

- Mimo tato území se dá v našem prostoru v poválečném období zmínit také založení známého Zetoru Brno (1946) či Lachemy Brno (1951)

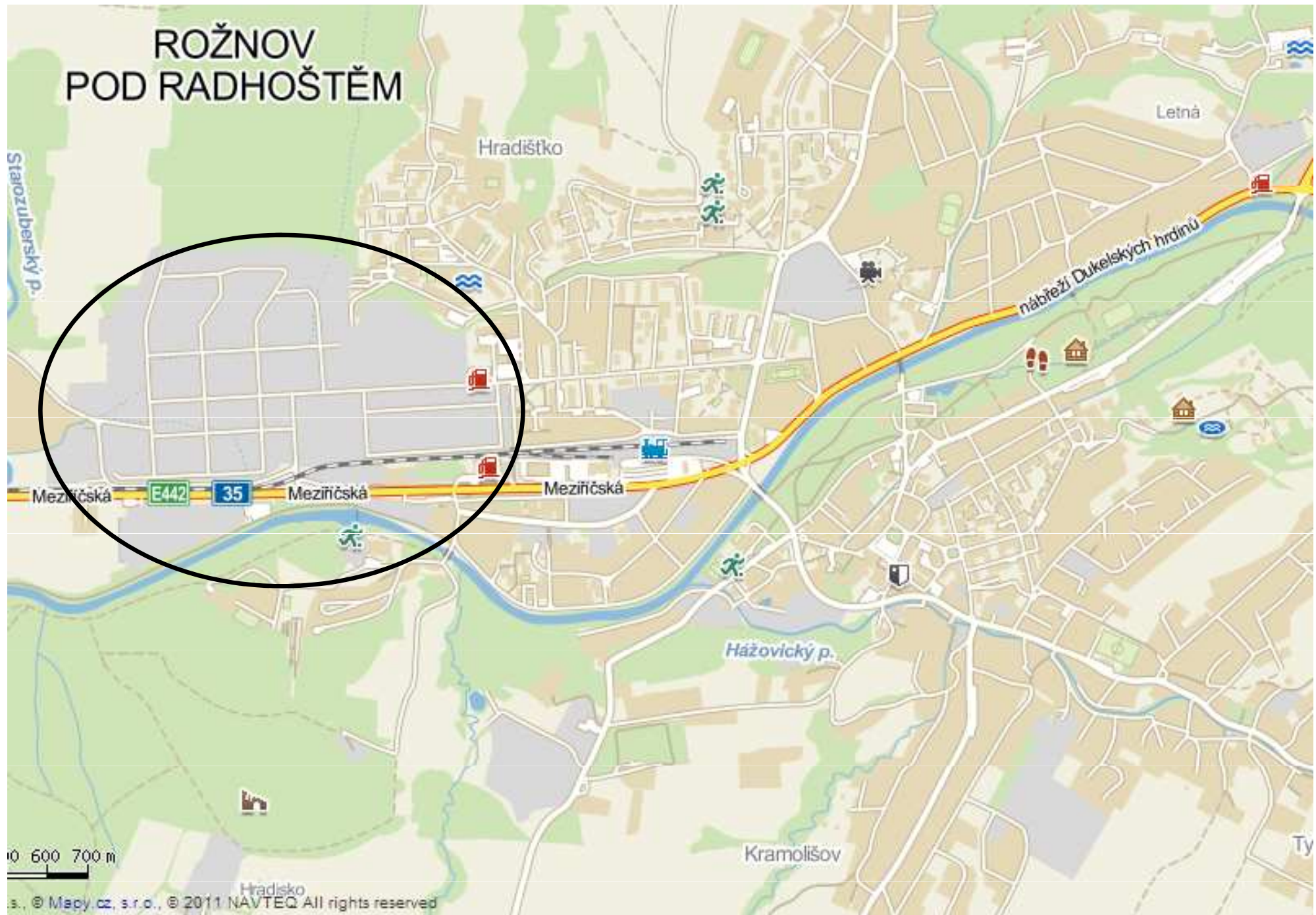

ROŽNOV POD RADHOŠTĚM

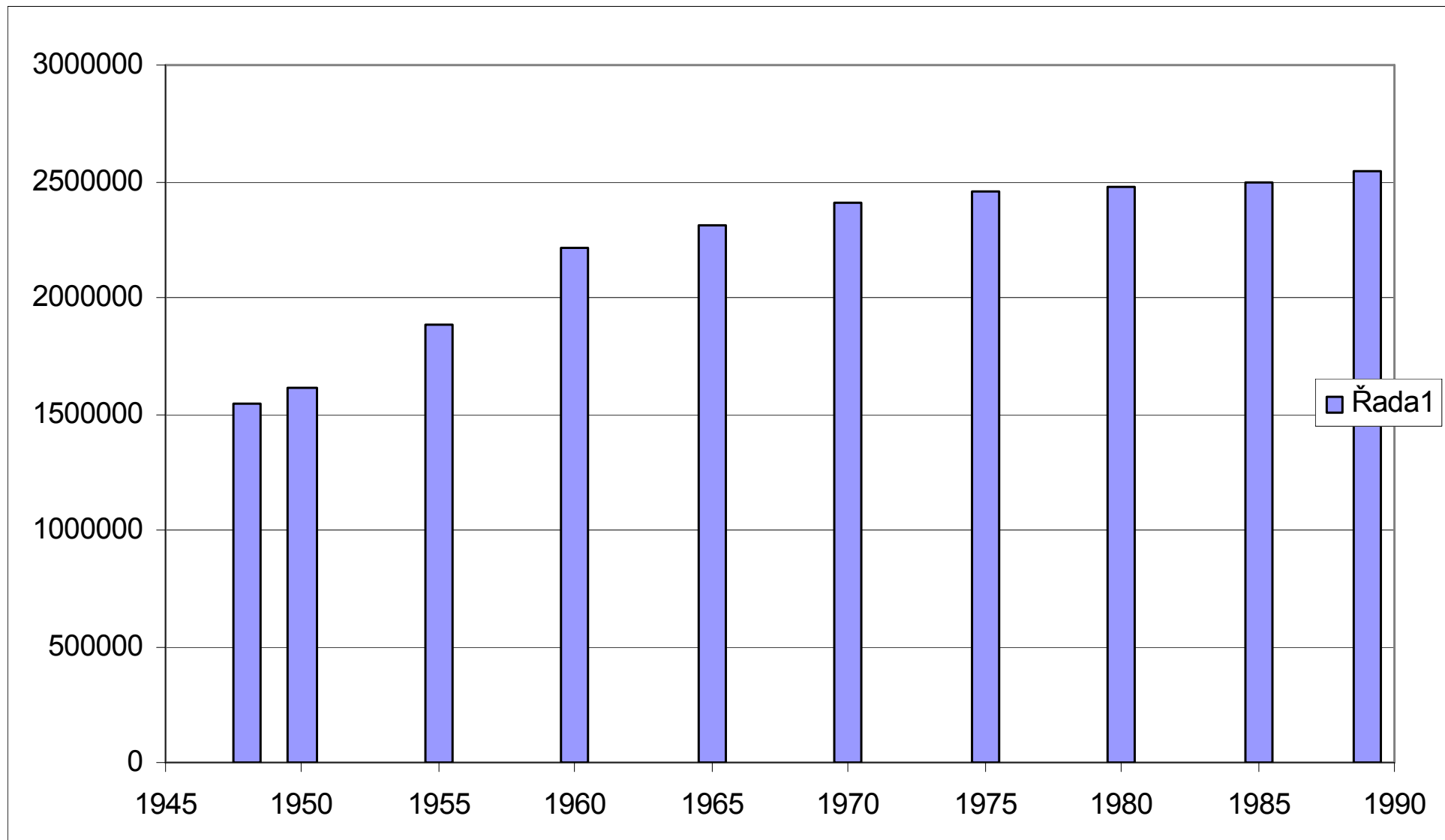

0 600 700 m

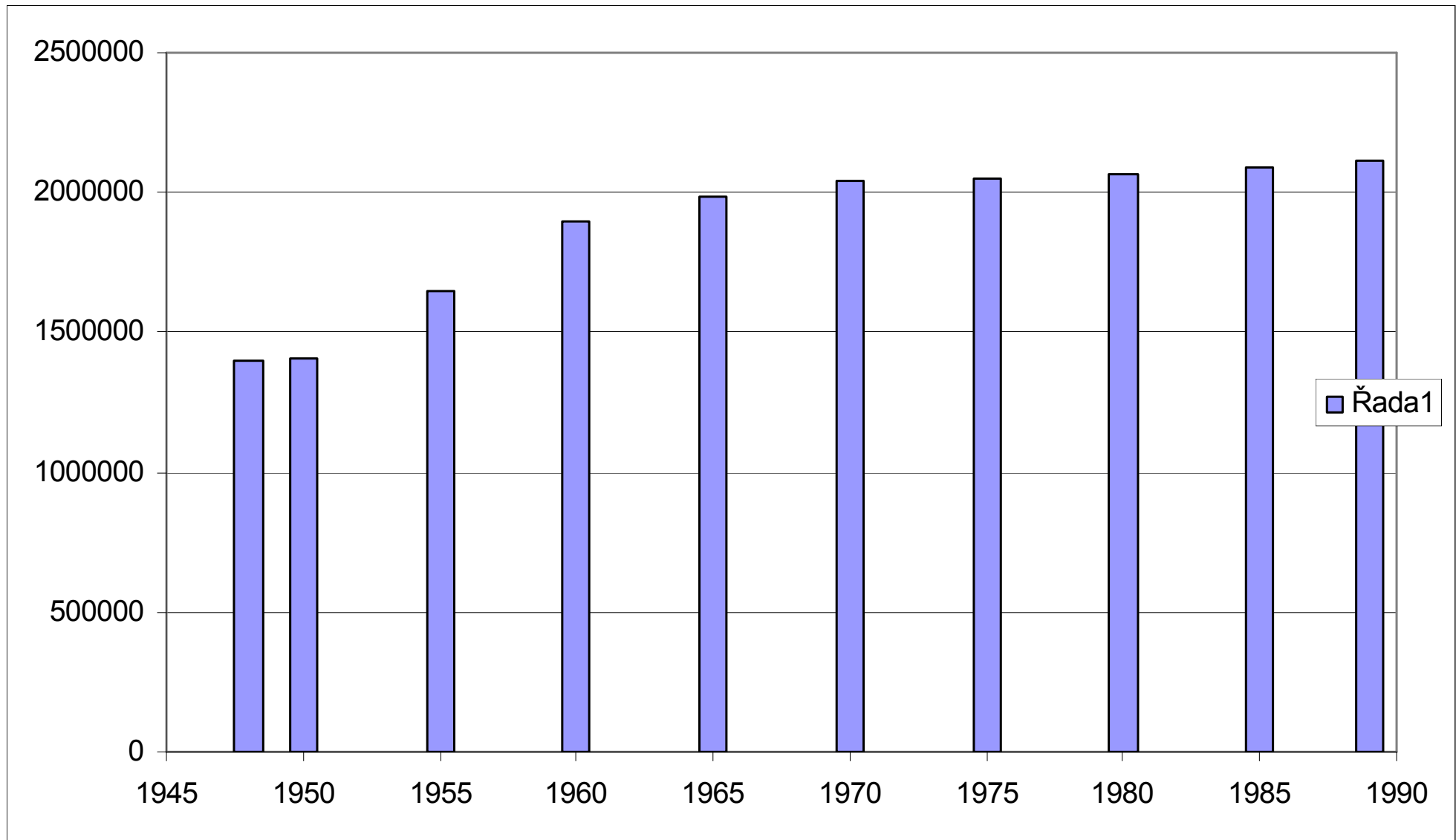
© Mapy.cz, s.r.o., © 2011 NAVTEQ All rights reserved

- **Po roce 1960** (podíl 42,3 %) sice dochází k dalšímu, ale již jenom **mírnému nárůstu počtu pracovníků v průmyslu**, ale relativní význam tohoto odvětví na celkové zaměstnanosti klesá
- V 80. letech počet zaměstnaných v průmyslu klesl pod 40,0 % a **ke konci roku 1989 se průmysl na zaměstnanosti v České republice podílel 38,9 %**
- **Stavebnictví** „začínalo“ v roce **1948** na asi **141 tis.** zaměstnaných, v průběhu druhé poloviny 20. století **rostlo** a ke konci roku **1989 vykazovalo 425 tis. pracujících** (tj. necelý 8 % podíl na celkové zaměstnanosti v NH)
- Na celý sekundární sektor připadalo 46,7 % pracujících (**2,5 mil. osob**), což bylo **číslo velmi vysoké**

Zaměstnaní v sekundéru v ČR v letech 1948-1989

Zaměstnaní v průmyslu v ČR v letech 1948-1989

TERCIÉRNÍ SEKTOR

- Ze tří základních sektorů NH bylo v roce **1948 nejméně osob zaměstnáno ve III. sektoru NH (terciér) - pracovalo v něm *pouze 1,06 mil.* osob(**26,6 %**), což bylo nejméně ze všech hlavních sektorů**
- Terciér však v poválečném období zaznamenal **největší nárůst zaměstnanosti**
- v roce **1955 převýšil počtem zaměstnaných primární sektor** a roku **1985 převýšil i počet pracujících v průmyslu**

- O nejvíce **dynamickém nárůstu** zaměstnanosti v terciéru lze hovořit v **60. letech**

 v terciéru se v období let 1960–1970 zvýšil počet zaměstnaných o více než 440 tisíc

- Hranice **2 miliónu pracovníků** byla překročena již **na konci 70. let**

- Na konci roku **1989** pracovalo v **terciárním sektoru** NH téměř **2,3 mil. osob**, což reprezentovalo **41,7 %** všech pracujících
- Ve srovnání s **vyspělými zeměmi** to však bylo „**extrémně**“ **málo**
- Z nízké zaměstnanosti v terciárním sektoru vyplývala také **nižší úroveň služeb pro obyvatelstvo**

- Z předchozích údajů může vyplývat, že **naše statistika zaměstnanosti hospodářské sféry byla v období socialismu velmi kvalitní** – je tomu skutečně tak, ale ne docela..
- Do tzv. **bilance pracovních sil** nebyly zahrnuty tzv. „neplánované složky“, mezi které patřily
(Hádejte kdo..?)

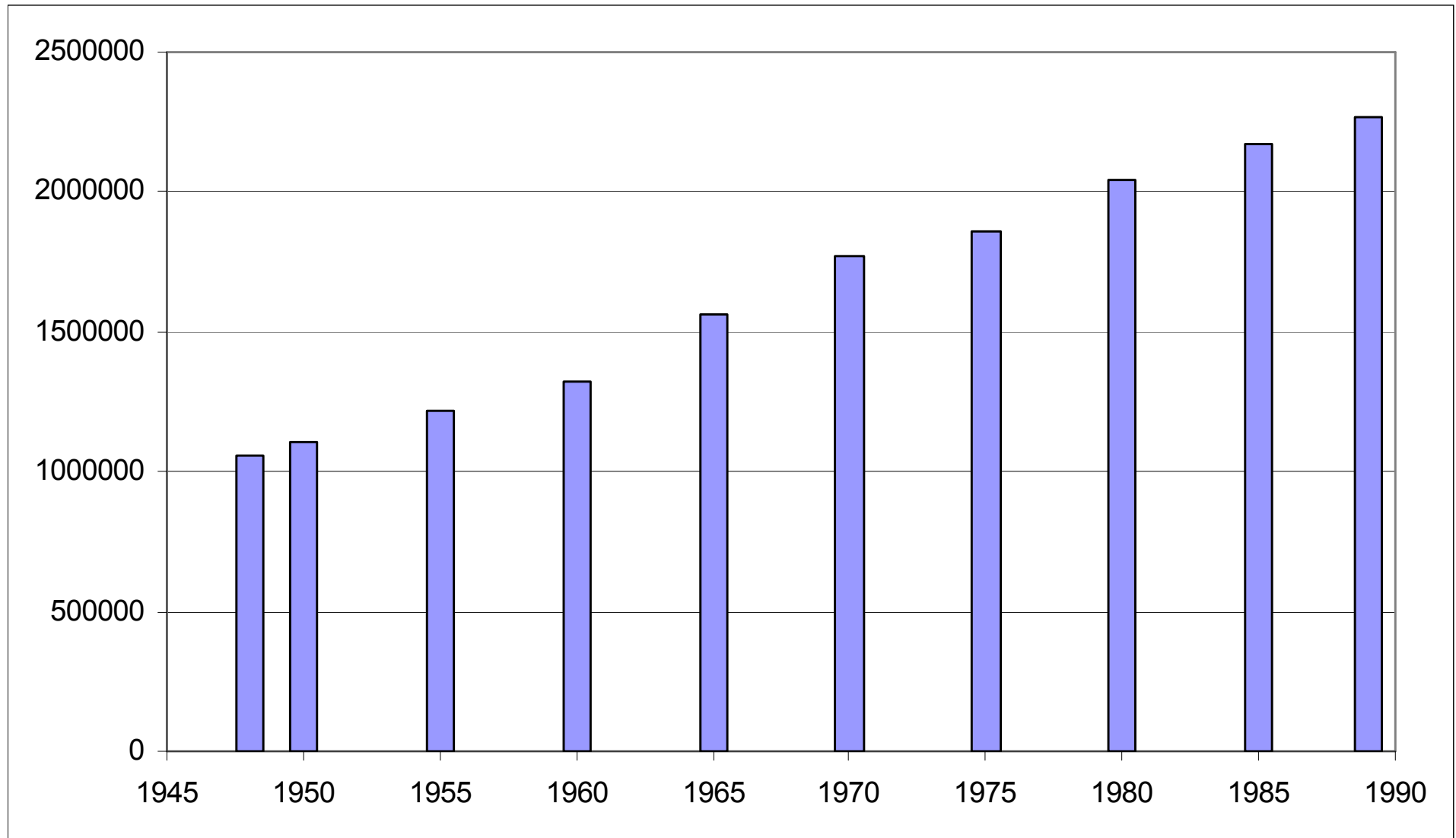
Jednalo se o:

- **Ozbrojené složky**
- **Zaměstnanci aparátu a zařízení KSČ**
- **Pracovníky Československého uranového průmyslu (ČSUP)**

(mimo tyto skupiny pracovníků se těm, které statistika vykazovala, říkalo „***civilní sektor národního hospodářství***")

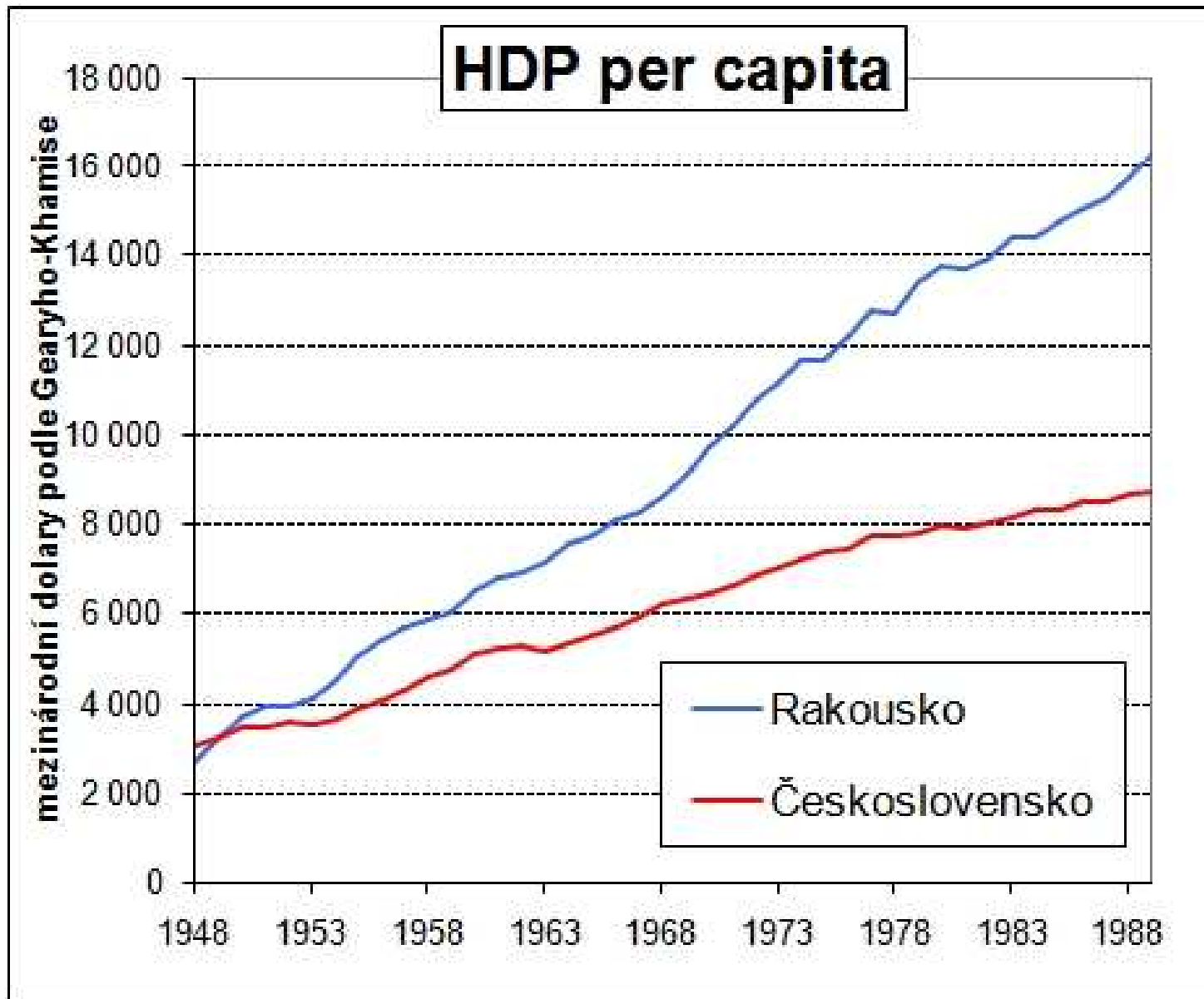
- Nástupcem ČSUP se stala společnost DIAMO Stráž pod Ralskem
- Podle jejich informací na konci roku 1989 pracovalo v našem **uranovém průmyslu 30,3 tis. osob**, z toho nejvíce v okresech **Příbram** (11,3 tis.osob), **Česká Lípa** (6,8 tis.), **Žďár nad Sázavou** (3,4 tis.) a **Tachov** (2,6 tis.)

Zaměstnaní v terciéru v ČR v letech 1948-1989

rok	I. sektor v %	II. sektor v %	z toho průmysl v %	III. sektor v %
1948	34,7	38,7	35,2	26,6
1950	32,3	40,1	35,1	27,6
1955	27,9	43,8	38,2	28,3
1960	21,1	49,4	42,3	29,5
1965	17,8	49,0	42,1	33,2
1970	15,8	48,5	41,1	35,7
1975	13,5	49,2	41,1	37,3
1980	12,3	48,0	40,1	39,7
1985	11,8	47,1	39,5	41,1
1989	11,6	46,7	38,9	41,7

Obrovský propad priméru, růst terciéru, ale výkyvy až stagnace u průmyslu

ZAMĚSTNANOST PO ROCE 1989

- Po roce 1989 došlo v naší ekonomice k závažným změnám – není třeba je detailněji rozebírat...
- Ve většině zemí s centrálně plánovanou ekonomikou nastal po zahájení reformy další a výraznější **pokles počtu pracovníků v I. a II. sektoru a nárůst v III. sektoru NH**
- Vytvořila se nová skupina osob, a to **nezaměstnaní**, a část osob začíná pracovat v tzv. **šedé a černé ekonomice**, kterou statistika nevykazovala a nevykazuje

- ČSÚ uváděný **téměř půlmilionový propad počtu pracujících v civilním sektoru národního hospodářství** v roce 1991 se však jeví jako **nereálný**

počet nezaměstnaných během tohoto roku vzrostl pouze o zhruba 180 tis. a nelze předpokládat, že více než 300 tis. osob během roku 1991 odešlo do důchodu či začalo pracovat v nelegální ekonomice.

- Po ukončení **kupónové privatizace** v roce 1994 dosáhla ČR ve srovnání s ostatními postkomunistických zeměmi paradoxně **největšího podílu soukromého vlastnictví**
(Jak to bylo před rokem 1990?)

- Kupónová privatizace je **privatizační metoda**, při které občané státu dostanou **možnost levného nákupu**, případně obdrží **zdarma** tzv. **kupónové knížky** s určitým počtem tzv. kupónů (poukazů) za které mohou následně **získat vlastnický podíl v kterékoliv státem vlastněné společnosti**, která je státními orgány do kupónové privatizace uvolněna

- Kupónová privatizace neproběhla jen u nás (ještě v Rusku a Polsku), v ČSFR a ČR měla **dvě vlny** (*kdy?*)
- Jako metoda privatizace se však **příliš neosvědčila** (*proč zejména?*)

- Celkem byly do **obou vln** dány **podniky s celkovým jměním 367,5 mld. Kč/Kč**
- V **prvním kole** bylo privatizováno **1 491 podniků** s celkovou účetní hodnotou 277,7 miliardy Kčs, ve **druhé vlně 861 podniků** v celkové účetní hodnotě 149,3 miliard Kč
- **První vlny se zúčastnilo 77 %** (6,0 mil) a **druhé 74 %** (6,2 mil.) oprávněných občanů

(Jak to, že tolik? To je nesrovnatelně více než u různých voleb, referend..)

- První vlny se účastnilo **264 investičních fondů**, jimž občané svěřili **71,8 % z investovaných bodů**
- druhé vlny se zúčastnilo 353 investičních fondů a DIKové jim svěřili 64 % z investovaných bodů
- Kupónová privatizace byla de facto **součástí** tzv. **velké privatizace** (zejména střední a velké průmyslové podniky)

Harvardské Fondy

Harvard
Funds

- O „rychlé privatizaci“, která byla cílem, lze však hovořit pouze v tom smyslu, že **stát byl nahrazen v roli vlastníka novými, soukromými vlastníky** (milióny kupónových akcionářů) a ***investičními privatizačními fondy***
- Tito noví vlastníci (zejména fondy) však často **neměli ani ambice ani schopnosti podniky řídit a restrukturalizovat** – nikdo v ekonomice netlačil na faktickou restrukturalizaci podniků
- **Uvolňování přebytečných pracovníků** (velká přezaměstnanost) **bylo zastaveno** a míra nezaměstnanosti byla nízká

- Fondy se zaměřily na **finanční transakce** (někdy v neprospěch svých akcionářů), spokojily se s **uvolněnou podnikovou strategií**
- Velká skupina investičních fondů **akcie podniků** (hlavně průmyslových) **prodala** a často docházelo k **tunelování vlastněných podniků**
- Část **privatizačních fondů odešla z kapitálového trhu** a poškodila tak své akcionáře
- Lze konstatovat, že do **privatizace české ekonomiky nebyli** na počátku transformace **dostatečně zapojeni zahraniční strategičtí investoři** – obzvláště s přihlédnutím k výchozímu nulovému podílu soukromého sektoru na tvorbě HDP (na rozdíl právě od Maďarska a Polska)

Další dvě části privatizace:

- i) malá privatizace** (menší podniky ve službách)
- ii) restituce** (navrácení původním majitelům či dědicům)

Malá privatizace

- Pomohla znovu vystavět prakticky **chybějící živnostenský sektor**
- **Převod** jednotlivých provozoven maloobchodu a služeb z vlastnictví státu jiným, **nestátním vlastníkům**
- Nový majetek šlo získat výhradně za **peníze, licitací na veřejných aukcích**
- Probíhala 1991-1993, stát získal asi 32 mld.Kč

Z hlediska **vývoje hospodářství** lze po roce 1989 rozeznávat dnes již **5 etap**:

- **Transformační recese** (1990-1992)
- **Hospodářské oživení** (1993-1996)
- **Opětovná recese** (1997-1999)
- **Oživení výroby** (konec roku 1999-2008)
- **„Finanční a ekonomická krize“** (konec roku 2008-2011?)
- **...současná vysoká výkonnost ekonomiky**

- V prvním období (1990-92) docházelo k **výrazným mezisektorovým přesunům** (důvod: odlišnosti od ekonomicky vyspělých zemí zděděné z éry socialismu)
- Změny je možné shrnout třemi pojmy: **dezagrarizace, dezindustrializace, terciarizace**
- **Rozsah sektorových změn** je však nutné **interpretovat opatrně**, u řady činností došlo pouze k **úpravě klasifikace jejich sektorové příslušnosti** po rozdělení velkých podniků
(Dovedete to vysvětlit?)

- v první etapě transformace naší ekonomiky **probíhalo uvolňování pracovníků** z priméru a sekundéru **velmi dynamicky** –strukturální změny takovéto intenzity **nemají v historii ČR obdoby!**
- Během dvou let se snížil počet pracovníků v priméru o více než 205 tis. a v sekundéru o 221 tis. (v průmyslu dokonce o 227 tis.)
- **Počet pracovníků v terciéru však vzrostl minimálně**, ale vzhledem k odchodu části pracovní síly do důchodu (i předčasného) a do evidencí ÚP (tedy celkové snížení zaměstnanosti) se zvýšil podíl pracovníků v terciéru na 46,6 % a stal se tak v **roce 1992 (až!!!) největším základním ekonomickým sektorem** z hlediska zaměstnanosti

- Během **druhé a třetí etapy transformace** (1993-1999) již **nebyl proces uvolňování pracovníků ve výrobě tak intenzivní**

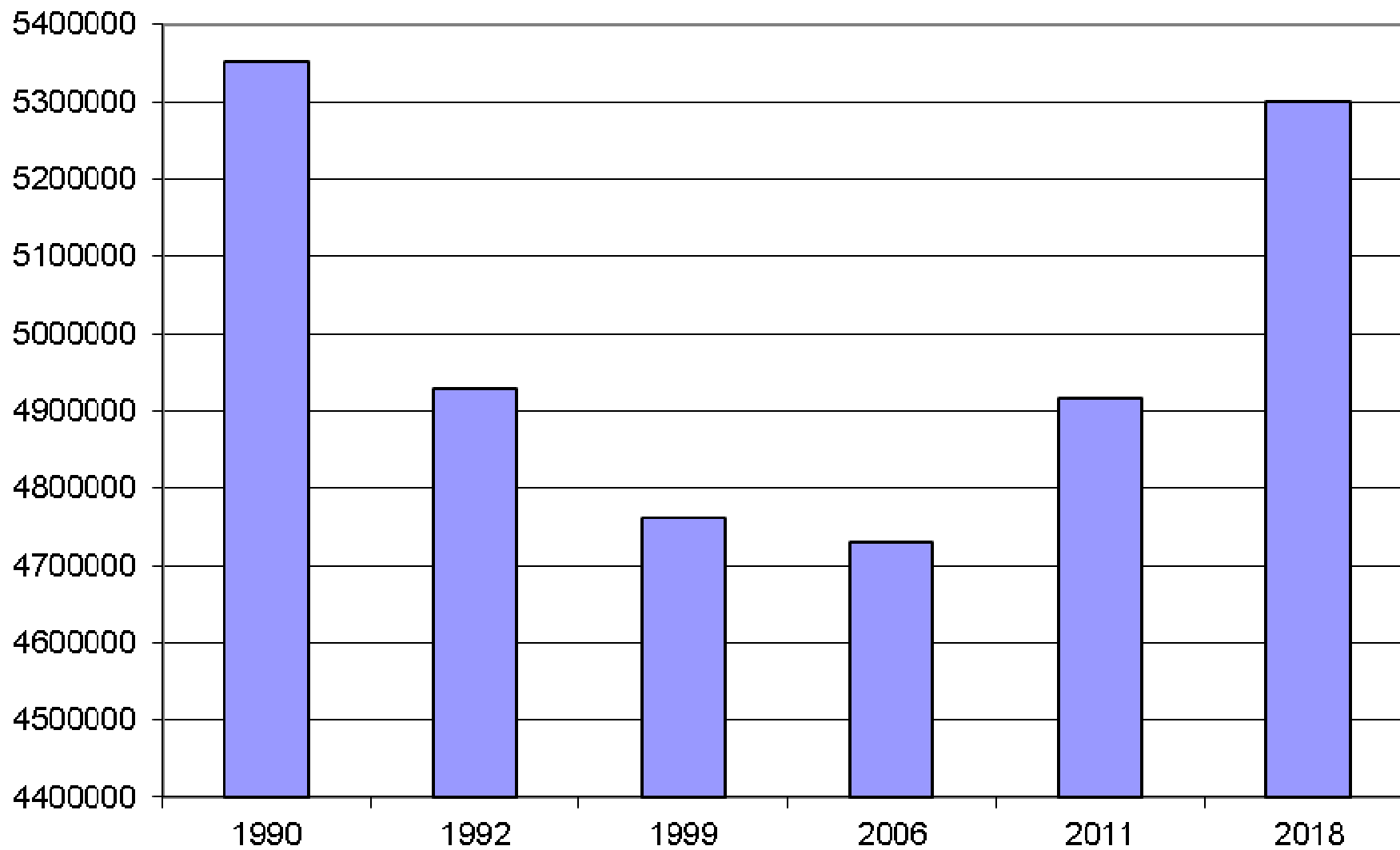
během sedmi let uvolnil primární sektor dalších 190 tis. a sekundér 270 tis. osob

- **Terciér** se v tomto období prezentoval **výrazným nárůstem počtu pracovníků** (téměř 300 tis.), na konci roku 1999 pracovalo ve službách a obchodu již **54,4 %** ze všech zaměstnaných

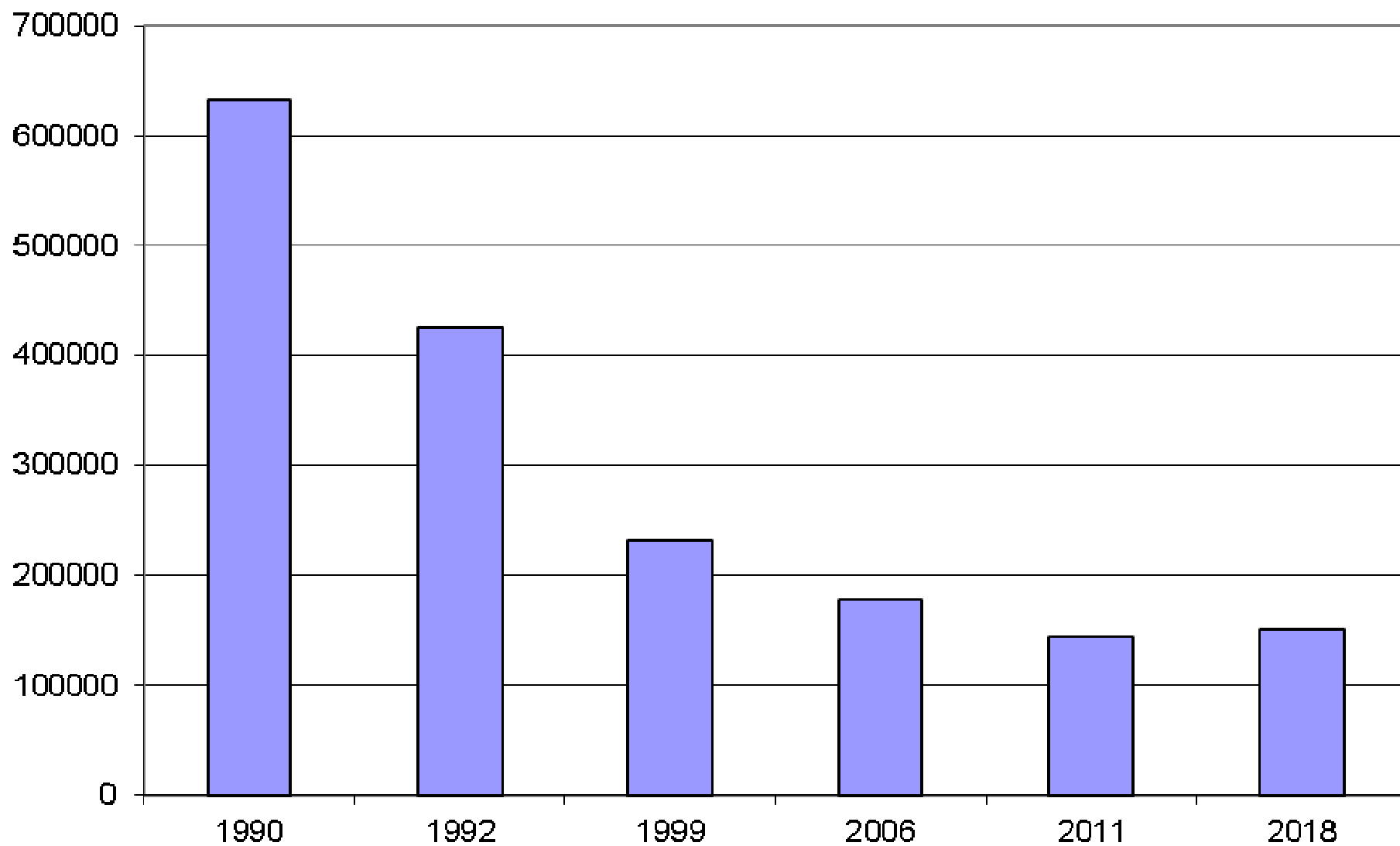
- **Konec devadesátých let**
znamenal vrchol strukturálních
změn v české ekonomice!
- Během **čtvrtého období** (1999-2008) již tedy **nedocházelo k velkým strukturálním změnám na úrovni sektorů** (něco jiného jsou ovšem regionální rozdíly..)

- **Poslední hluboké recesní období**, které začalo na konci roku 2008 se ve strukturálních v zaměstnanosti nijak výrazně neprojevalo
- Podle řady znaků již dávno skončilo a mělo **velmi negativní dopad na trh práce** (nezaměstnanost, volná místa...)
... k lednu 2014 bylo v ČR 630 tisíc nezaměstnaných (podíl nezaměstnaných 8,6 %)
- Dnes...?? Nejvyšší nezaměstnanost v Evropě

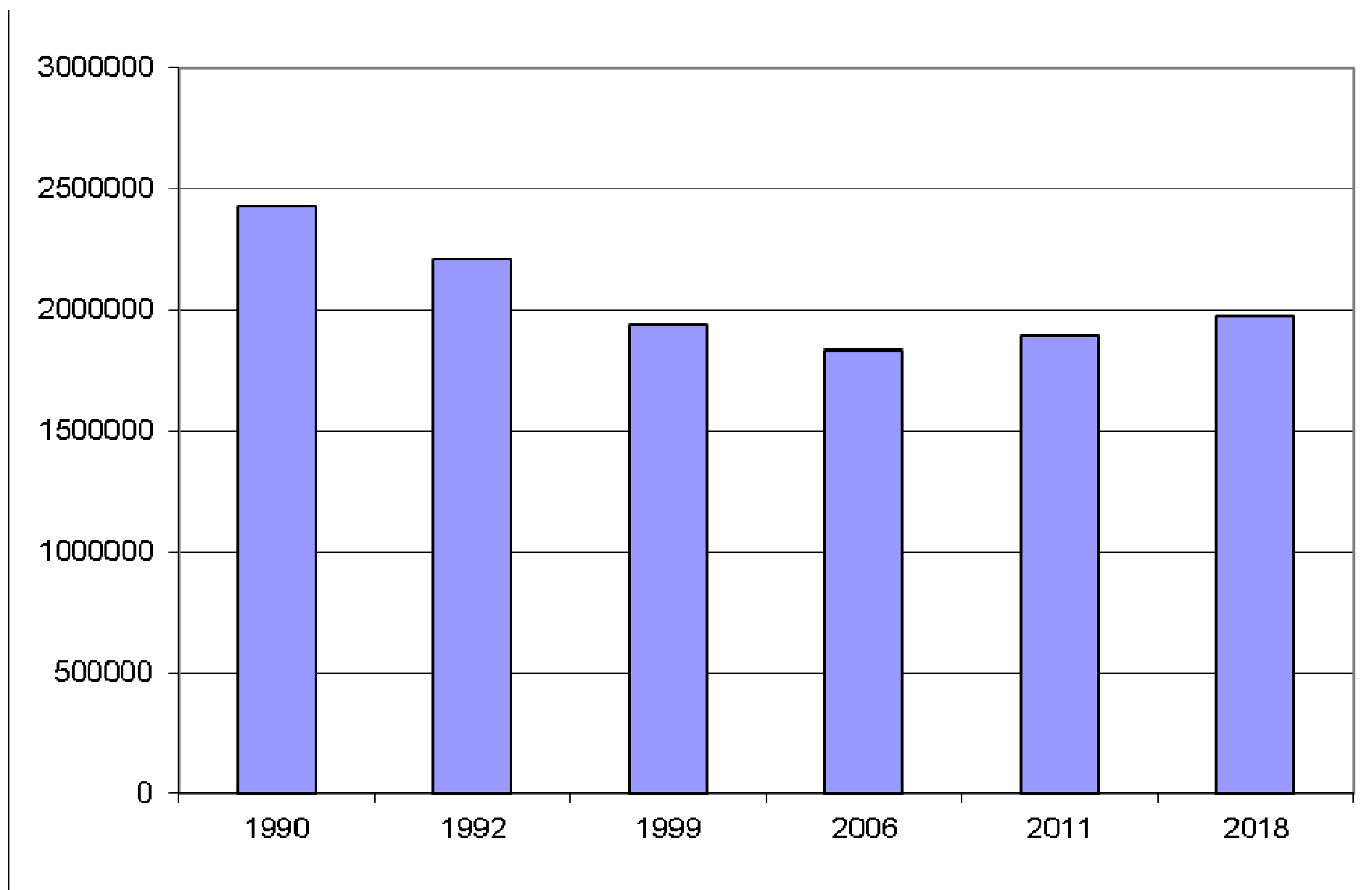
Zaměstnaní celkem v ČR v letech 1990-2018

Zaměstnaní v priméru v ČR v letech 1990-2018

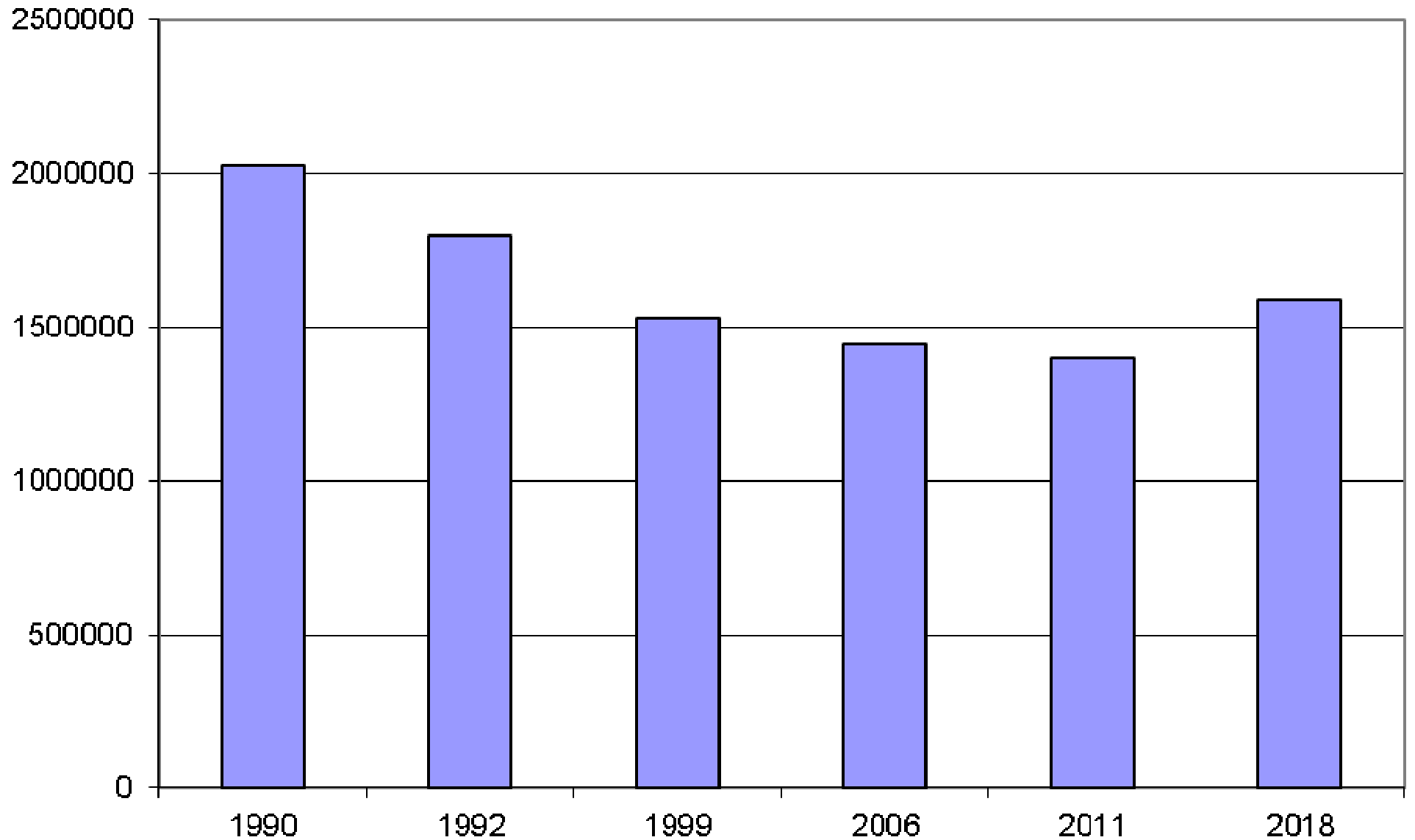

Zaměstnaní v sekundéru v ČR v letech 1990-2018

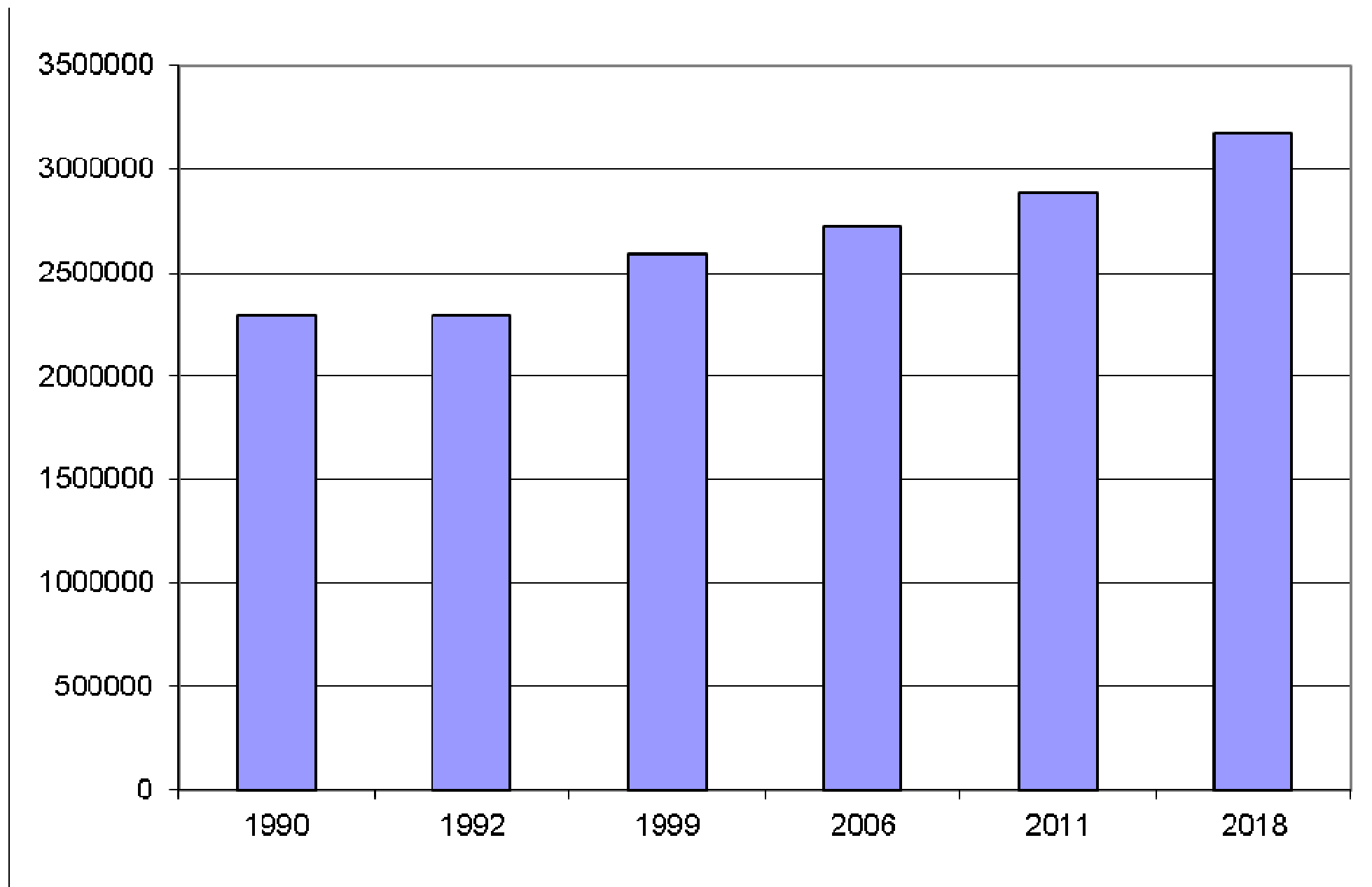

Zaměstnaní v průmyslu v ČR v letech 1990-2018

Zaměstnaní v terciéru v ČR v letech 1990-2018

rok	I. sektor v %	II. sektor v %	z toho průmysl v %	III. sektor v %
1990	11,8	45,4	37,9	42,8
1992	8,6	44,8	36,5	46,6
1999	4,9	40,7	32,2	54,4
2006	3,7	38,8	30,5	57,5
2011	2,9	38,4	28,4	58,6
2018	2,9	37,3	30,0	59,8

Propad stavebnictví, růst průmyslu...

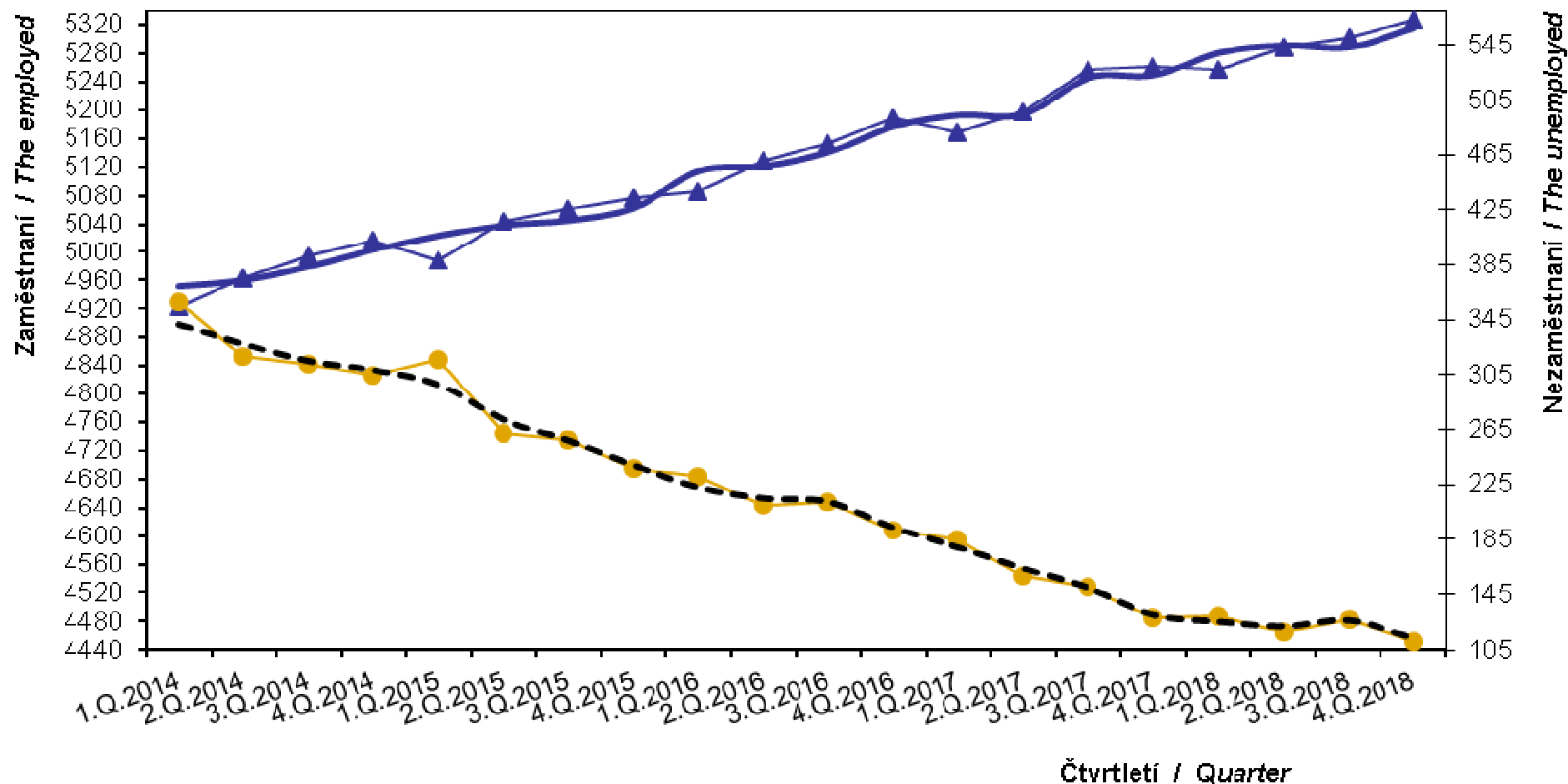
Employment rates for the age group 20 to 64 by Member State

(2016, %)

Graf 1 Zaměstnaní, nezaměstnaní, absolutní počty (v tis. osob)

Graph 1 The employed and the unemployed, absolute numbers (thousand persons)

- ▲ Zaměstnaní / The employed
- Zaměstnaní, sezónně očištěné počty / The employed, seasonally adjusted numbers
- Nezaměstnaní / The unemployed
- - - Nezaměstnaní, sezónně očištěné počty / The unemployed, seasonally adjusted numbers

Trh práce, nezaměstnanost

TRH PRÁCE V ČR –metodika, definice

- **Nezaměstnanost a vznik trhu práce** v České republice byly od počátku 90. let **průvodním jevem rozvíjejícího se tržního hospodářství**
- Vyváženost vztahu mezi **nabídkou a poptávkou po volné pracovní síle** byla přitom závislá na mnoha okolnostech

- V počátečním období se jednalo hlavně o **přechod od státního k soukromému vlastnictví** a změny v **sektorové struktuře ekonomiky** spolu s **územním hlediskem a demografickým vývojem**
- Počínaje rokem 1990 začaly být v **pravidelné měsíční periodicitě Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR** zveřejňovány **základní údaje o počtu a struktuře uchazečů o zaměstnání**, vedených v evidenci úřadů práce

- **Rozsah těchto údajů byl v následujících letech postupně rozšiřován** o další, podrobnější údaje, týkající se nabídky volných pracovních míst, výše a struktury příspěvků před nástupem do zaměstnání, délce nezaměstnanosti, apod.
- **Podrobněji lze tedy sledovat vývoj nezaměstnanosti většinou až od roku 1991**
- V souvislosti se vznikem nezaměstnanosti vznikly také první **úřady práce**, které se etablovaly jako „okresní“ ve všech **okresních městech** (**Tipněte si, kde vznikl první úřad práce?**)
- Později vznikly v dalších větších městech **pobočky**, resp. dislokovaná pracoviště spadající pod příslušný okresní úřad, a také se postupně ustavily tzv. **krajské úřady práce** (ne vždy, byly založeny v krajském městě, např. Most vs. Ústí nad Labem)

Definice

Česká statistika definuje (definovala) v současnosti nezaměstnaného dvojím způsobem:

- 1) První definice, vycházející z **evidence uchazečů o zaměstnání úřadů práce**, vymezuje tzv. **„registrovanou nezaměstnanost“** („*míra registrované nezaměstnanosti*“)
- 2) Druhé pojetí nezaměstnanosti, používané ve **VŠPS**, je založeno na **mezinárodní definici ILO** (Mezinárodní organizace práce) a vymezuje tzv. **„obecnou míru nezaměstnanosti“**

Podle ILO jsou za **nezaměstnané považovány všechny osoby** 15leté a starší, které ve sledovaném období souběžně splňovaly tři podmínky:

- 1) Nebyly zaměstnané**
- 2) Aktivně hledaly práci** – formou aktivního hledání práce se rozumí hledání prostřednictvím úřadu práce (soukromé zprostředkovatelny), přímo v podnicích využíváním inzerce, podnikáním kroků k založení vlastní firmy, podáním žádosti o pracovní povolení a licence...
- 3) Byly připraveny k nástupu do práce (dosažitelní uchazeči)** - během referenčního týdne byly k dispozici okamžitě nebo nejpozději do 14 dnů pro výkon placeného zaměstnání nebo zaměstnání ve vlastním podniku

- Pokud osoby nesplňují alespoň jednu ze tří uvedených podmínek, jsou klasifikovány jako **zaměstnané nebo ekonomicky neaktivní** (výjimkou je skupina osob, které práci nehledají, neboť ji už našly, ale nástup je stanoven nejpozději do 14 dnů – jsou pak zařazeny také mezi nezaměstnané)

Starší výpočet

Míra nezaměstnanosti vyjadřuje podíl nezaměstnaných na celkové pracovní síle

R – míra nezaměstnanosti
U – počet nezaměstnaných
L – pracovní síla

$$R = \frac{U}{L} * 100$$

Pracovní sílu získáme jako **součet zaměstnaných a nezaměstnaných osob**, resp. osob starších 15 let, které splňují požadavky na zařazení mezi zaměstnané a nezaměstnané

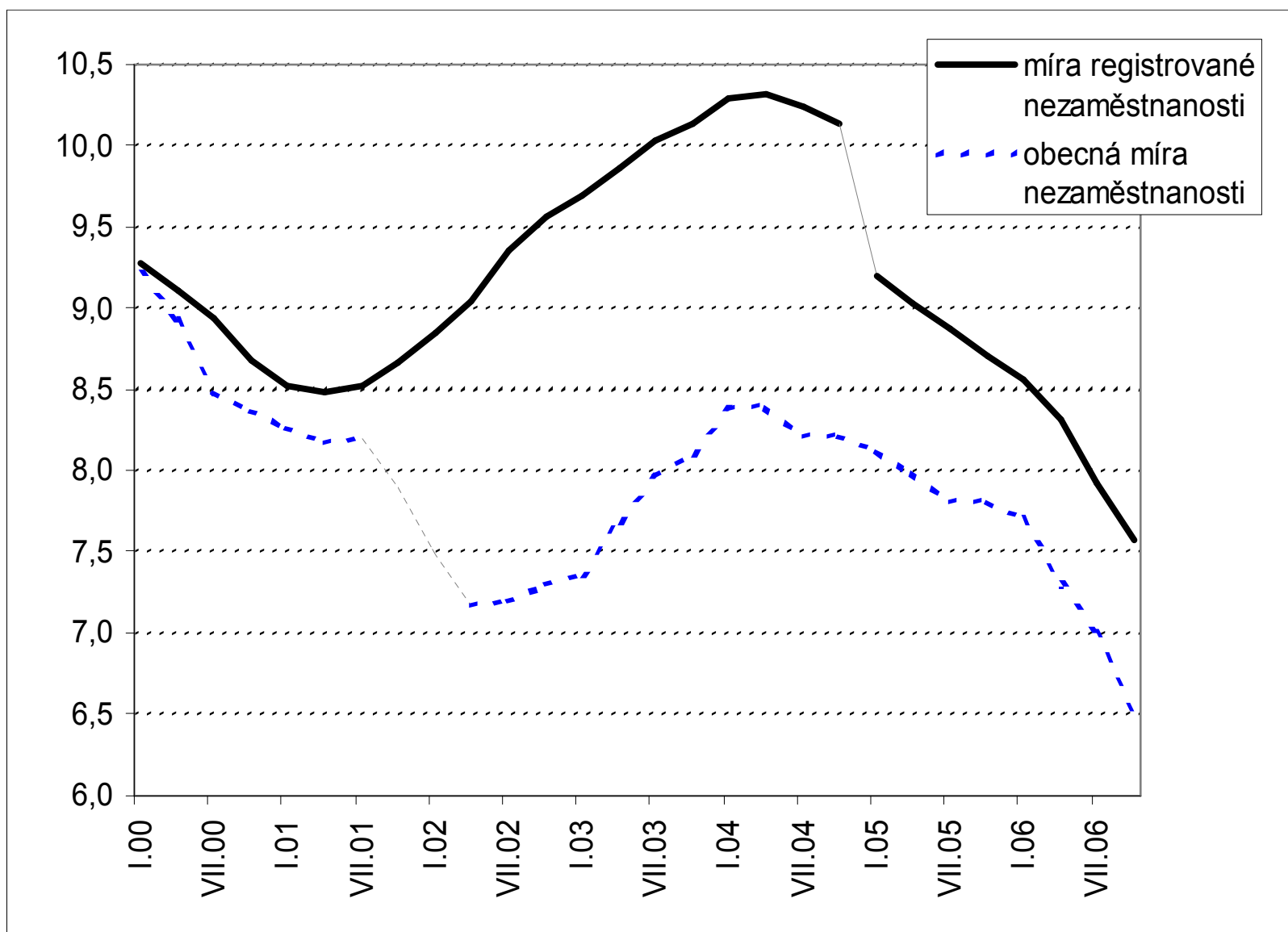
- Na základě rozdílných zdrojů dat (MPSV ČR a VŠPS), a tedy rozdílných ukazatelů, se v ČR užívají dva způsoby měření nezaměstnanosti (viz již výše):

1) míra registrované nezaměstnanosti (vychází z definice MPSV ČR založené na evidenci registrovaných/dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání)

2) obecná míra nezaměstnanosti (ukazatel získaný z výsledků VŠPS podle mezinárodních standardů a doporučení; metodika ILO)

- **Rozdíl mezi oběma mírami nezaměstnanosti** spočívá především v **použité metodice** stanovení čitatele a jmenovatele, ale i v **přesnosti** zdrojů dat a časové srovnatelnosti obou údajů

Graf 3.1 Vývoj sezónně očištěné registrované a obecné míry nezaměstnanosti (v%)

Zdroj: MPSV a ČSÚ

Jak bylo vidět z obrázku, **nebyl vývoj obou měr** nezaměstnanosti v první polovině minulého desetiletí **stejný..**

- **1. čtvrtletí 2004: maximum míry registrované nezaměstnanosti (10,7 %, resp. 10,3 % po sezónním očištění; 2. vrchol obecné míry nezaměstnanosti (8,5 %))**

Další **metodická změna** nastala u **míry registrované nezaměstnanosti** – od roku 2004 přistoupilo MPSV ČR ke **změně definice nezaměstnaného**, založené na pojmu tzv. **„dosažitelného neumístěného uchazeče o zaměstnání“**

Mezi **nedosažitelné uchazeče** patřili ti, kteří byli:

- ve vazbě či ve výkonu trestu,
- v pracovní neschopnosti,
- na rekvalifikačních kurzech,
- vykonávali krátkodobé zaměstnání,
- pobírali peněžitou pomoc v mateřství nebo hmotné zabezpečení po dobu mateřské dovolené.

Tito uchazeči si podle metodiky ILO nemohou aktivně hledat práci a **nejsou považováni za nezaměstnané**

→ **metodika výpočtu obou měr se tak více sblížila** a po vyloučení vlivu těchto změn se ukazuje, že obě míry již vykazují v čase **shodné trendy**

Rozdíly:

1) Míra registrované nezaměstnanosti:

nezaměstnaní = registrovaní uchazeči na ÚP (MPSV ČR); pracovní síla = zaměstnaní z VŠPS + zaměstnaní cizinci (MPSV ČR) + dosažitelní uchazeči - klouzavé průměry za posledních 12 měsíců

2) Obecná míra nezaměstnanosti: ukazatele jsou konstruované dle metodiky Eurostatu a ILO aplikované ve VŠPS (ze skupiny 15-64letých)

- Míra registrované nezaměstnanosti pracující s **dosazitelnými uchazeči** vykazuje **nižší hodnoty** než míra nezaměstnanosti dle staré metodiky zahrnující všechny uchazeče o zaměstnání, tedy metodiky před rokem 2004

Vzorec pro výpočet **míry nezaměstnanosti dle „nové“ metodiky platné do 1.1.2013**:

**dosazitelní uchazeči o zaměstnání evidovaní
na ÚP**

$$\text{MN} = \frac{\text{-----}}{\text{pracovní síla}} * 100$$

Nový výpočet „míry nezaměstnanosti“ (od 1.1.2013):

$$R1 = \frac{U_{15-64}}{P_{15-64}}$$

- Jedná se o **„podíl nezaměstnaných osob“**, který vyjadřuje podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 – 64 let ze všech obyvatel ve stejném věku
- Údaje **nejsou** s těmi předchozími zcela **kompatibilní..**

- Nový ukazatel vyjadřuje **podíl nezaměstnaných ze všech obyvatel** v daném věku, zatímco míra nezaměstnanosti poměřuje uchazeče o zaměstnání **pouze k ekonomicky aktivním osobám**, což je (dle ČSÚ, Eurostatu, ILO..) **„obtížněji interpretovatelné“**
- Pro sledování vývoje nového ukazatele bude zpětně **dopočtena časová řada od roku 2005** do úrovně okresů

- Dalším důležitým a využívaným ukazatelem z řad měř nezaměstnanosti je ***míra dlouhodobé nezaměstnanosti*** (MDN), která je počítána z **počtu uchazečů o zaměstnání, kteří jsou v evidenci úřadu práce déle než 12 měsíců.**

Vzorec pro výpočet **míry dlouhodobé nezaměstnanosti:**

$$\text{MDN} = \frac{\text{uchazeči o zaměstnání evidovaní na ÚP déle než 12 měsíců}}{\text{pracovní síla}} * 100$$

- Míra nezaměstnanosti různých skupin obyvatelstva se označuje jako **specifická míra nezaměstnanosti** (*příklady?*)
- Vypočítá se **podílem počtu uchazečů z určité skupiny obyvatelstva a pracovní síly téže skupiny obyvatelstva (důležité!)**
- Získat **údaje za pracovní sílu** určité skupiny obyvatel je ovšem **velmi složité**, publikují se pouze údaje za celou ČR, příp. odhady do krajů (dle VŠPS)

Nejčastější specifické míry nezaměstnanosti:

- míra nezaměstnanosti žen
- podle věku (věkových skupin)
- podle vzdělání
- příp. také za absolventy a mladistvé a osoby se ZPS (ZP)

- **Specifické míry nezaměstnanosti mají velmi dobrou vypovídací schopnost**, ale často s nimi nelze pracovat do nižších prostorových jednotek – **chybí údaje do jmenovatele (pracovní síla za jednotlivé skupiny)**
- Nahrazují se tedy alespoň **podíly nezaměstnaných ve specifických skupinách z celkovém počtu nezaměstnaných** (může se někdy jednat o zavádějící údaje..)

(Věděli byste proč zavádějící?)

- Od specifických skupin osob na trhu práce se odvíjí také tzv. **rizikové skupiny** na trhu práce

Patří mezi ně především:

- ženy (obecně)
- rodiče po mateřské a rodičovské dovolené
- lidé s nedokončeným vzděláním
- lidé nad 50 let
- osoby se zdravotním postižením
- příslušníci národnostních menšin
- absolventi a mladiství

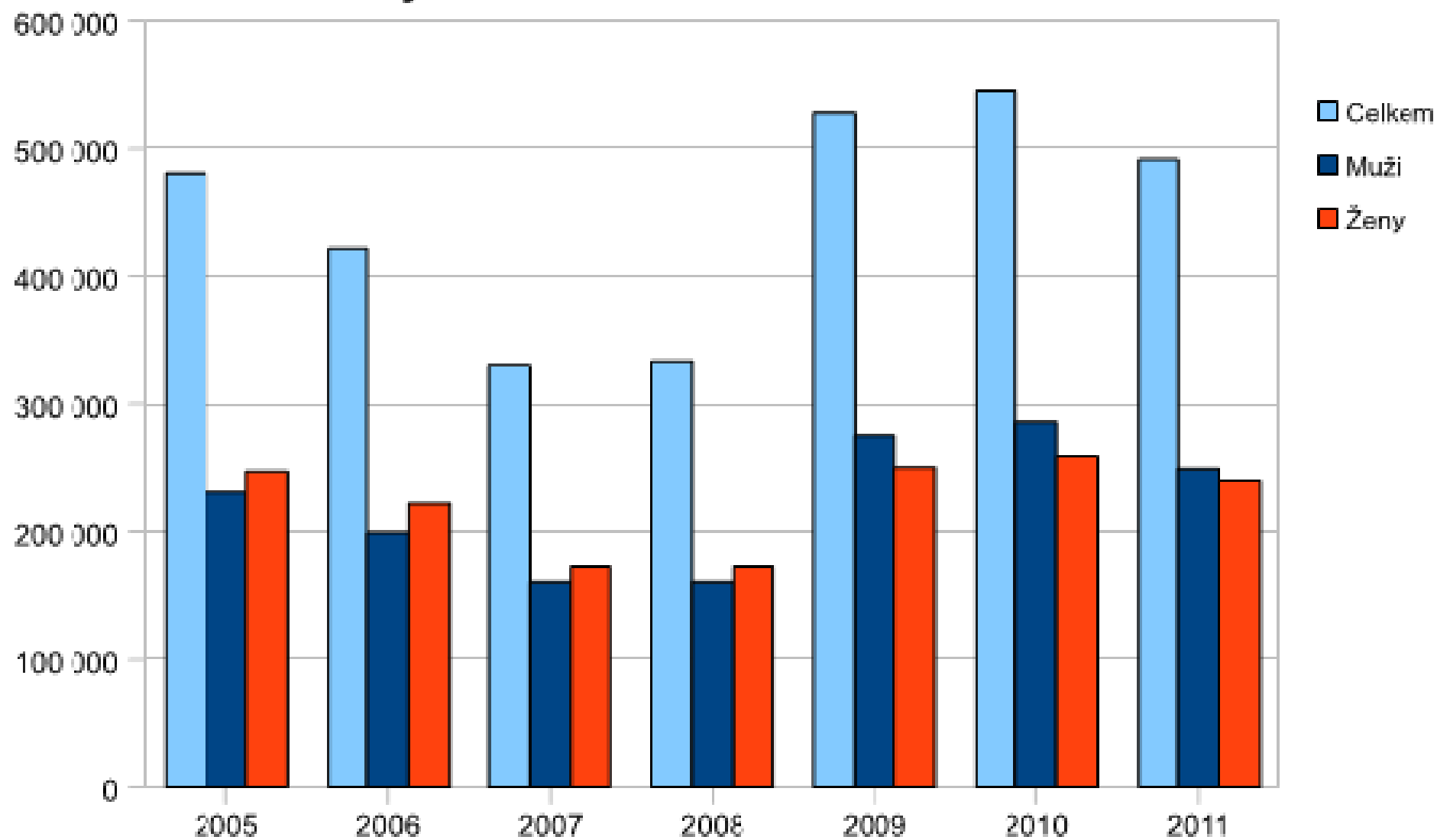
K dalším **zásadním ukazatelům** trhu práce patří:

- samotný **počet nezaměstnaných** jako celku či jednotlivých skupin
- **počet volných pracovních míst**
- Ukazatelem, který při hodnocení trhu práce zohledňuje aktuální nabídku volných pracovních míst, je tzv. **„počet uchazečů o zaměstnání připadající na jedno volné pracovní místo“**
- Jak je zřejmé z názvu, ukazatel se vypočítá jako **poměr počtu uchazečů o zaměstnání a počtu volných pracovních míst v daném území** ke konci sledovaného období
- Čím **vyšší je hodnota ukazatele**, tím je situace na trhu práce **méně příznivá**

SPECIFICKÉ MÍRY NEZAMĚSTNANOSTI V ČR – stručná charakteristika a srovnání (dle VŠPS, resp. ILO)

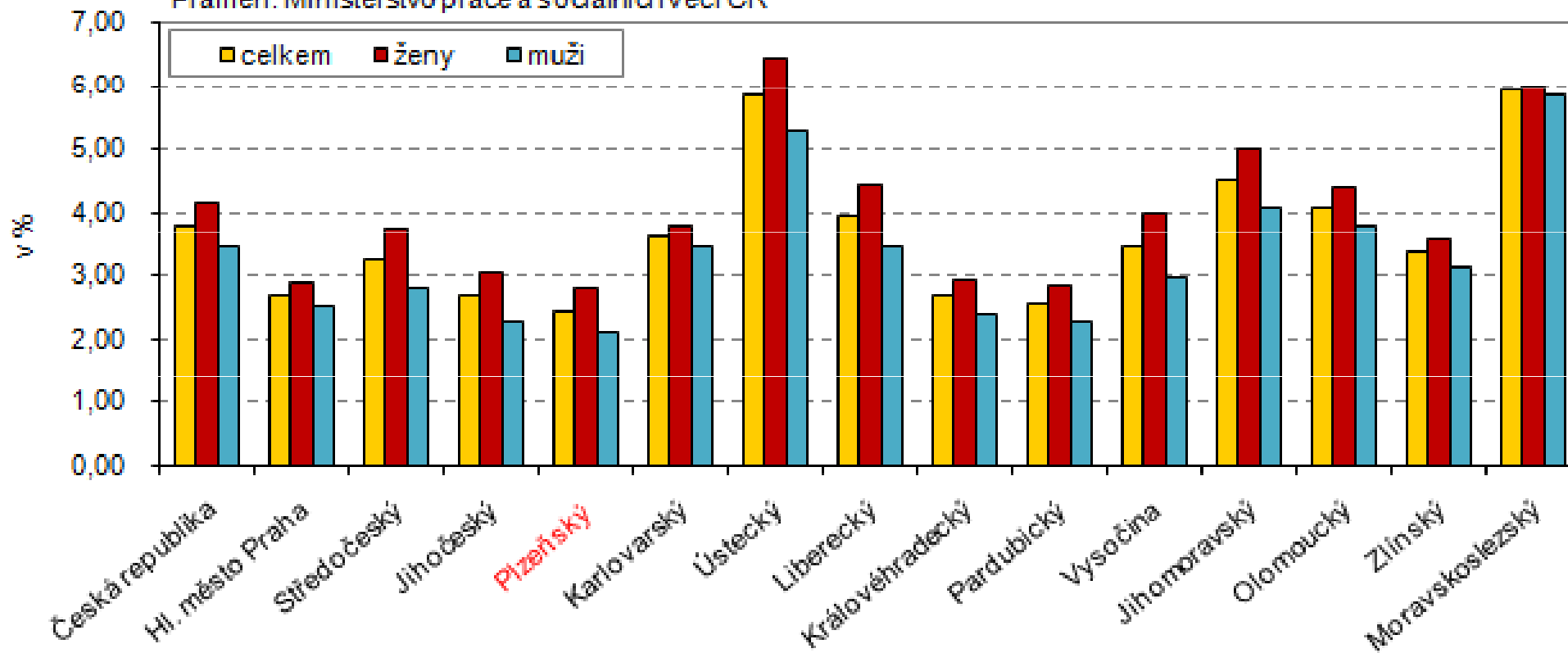
- Z hlediska pohlaví dosahují (až na výjimky) dlouhodobě ženy vyšší počty nezaměstnaných
- Dlouhodobě mají **nižší míru nezaměstnanosti muži** (tento poměr se však v posledních letech vyrovnává)
- **Muži mají daleko větší dynamiku změn:** při klesající nezaměstnanosti klesají jejich počty rychleji, při rostoucí také rychleji rostou..

Počet neumístěných uchazečů o zaměstnání - dosažitelní uchazeči

Podíl nezaměstnaných osob v krajích ČR k 30. 9. 2017

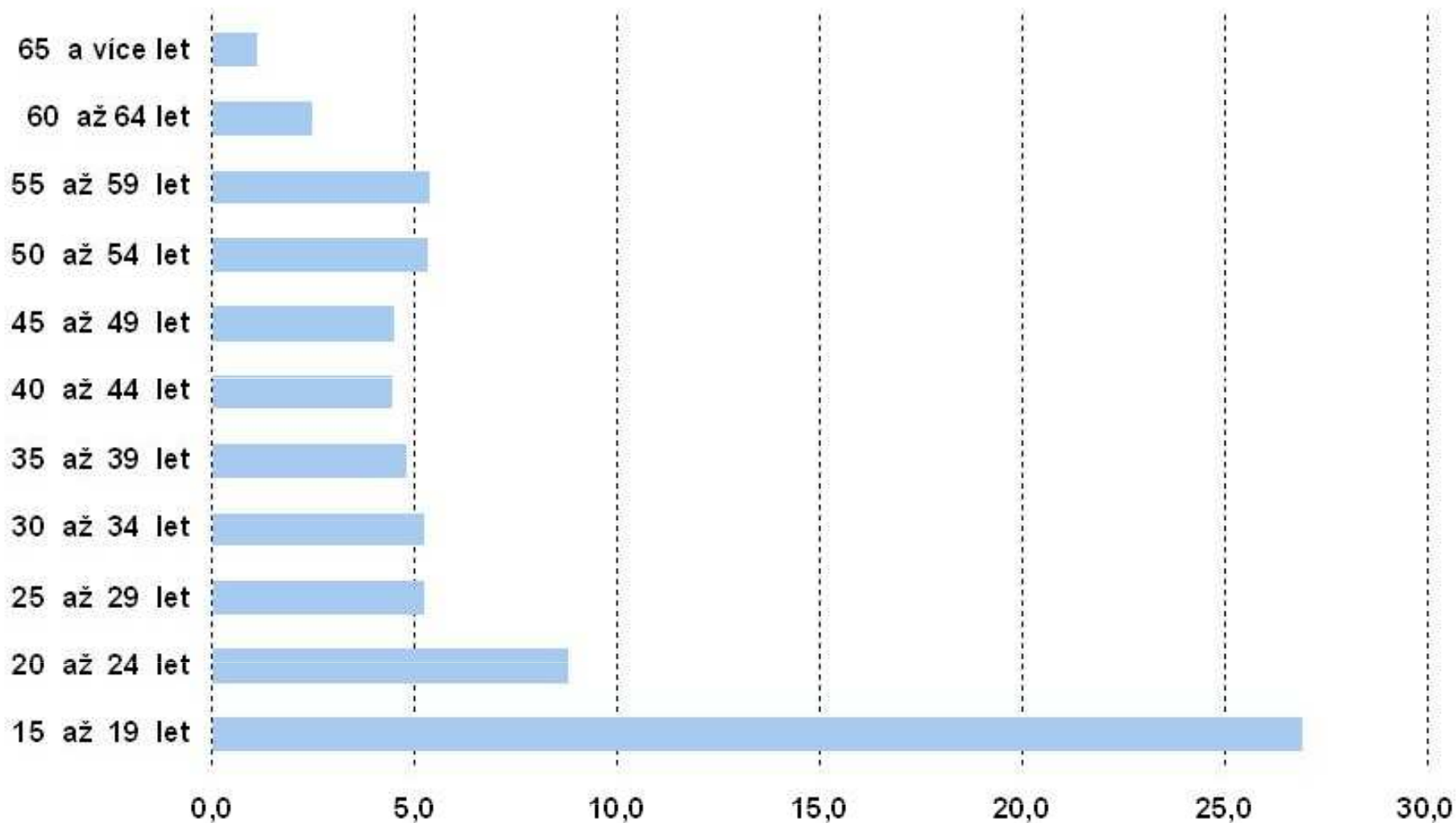
Pramen: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

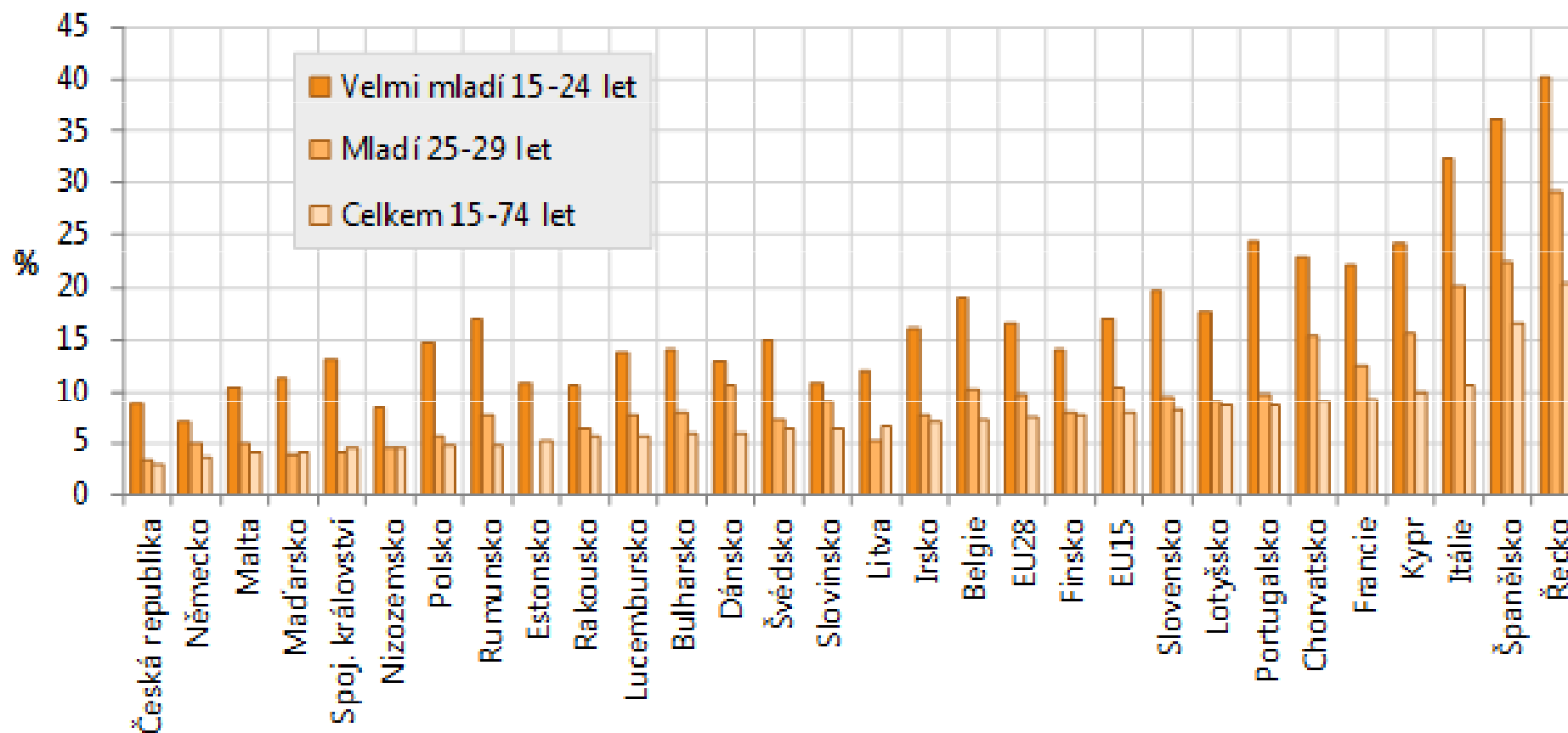
- Z hlediska věku vykazují nejvyšší míru nezaměstnanosti nejmladší věkové skupiny obyvatelstva
- MN pro věkové skupiny **15-24 let** (resp. 29 let) je v posledních letech ve srovnání s celostátním průměrem **2-3násobná**
- **Nejvíce nezaměstnaných (i dlouhodobě)** od roku 2009 je ve věkové skupině **20-29 let**
(jak to?)

- Je třeba si však uvědomit, že v této kategorii je na trhu práce **aktivně zapojeno jen málo osob** (studium, zahraničí, sezónní práce..), což výrazně ovlivňuje hodnotu jmenovatele
- MN osob ve věku 55-64 let je pod úrovní celkové míry nezaměstnanosti
- **...vyšší věkové skupiny vykazují obecně nejnižší míru nezaměstnanosti**
– mohou volit odchod do předčasného či řádného důchodu, pokud se jim nedaří sehnat práci

Míra nezaměstnanosti podle věku

Míra nezaměstnanosti ve třetím čtvrtletí 2017

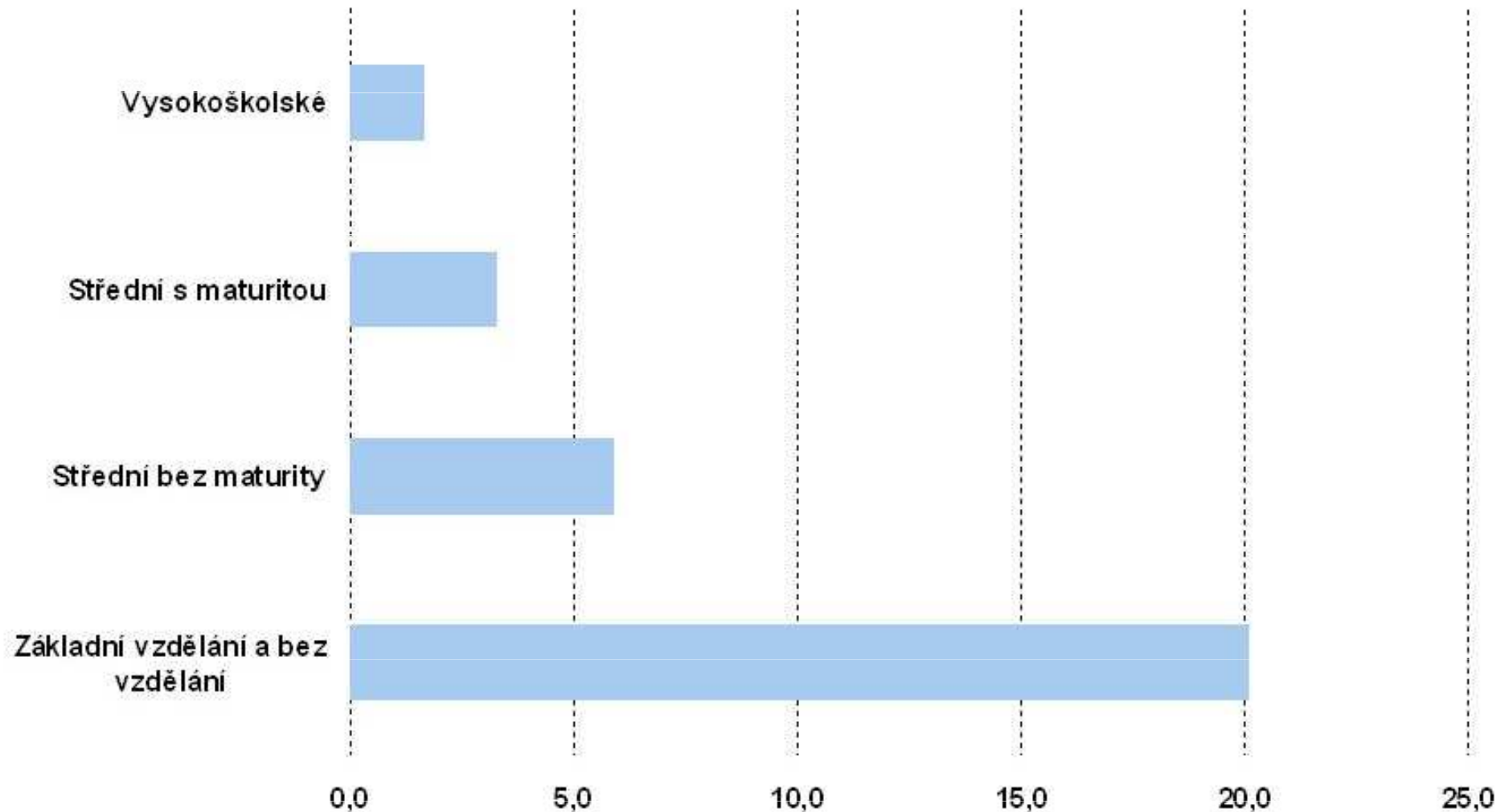

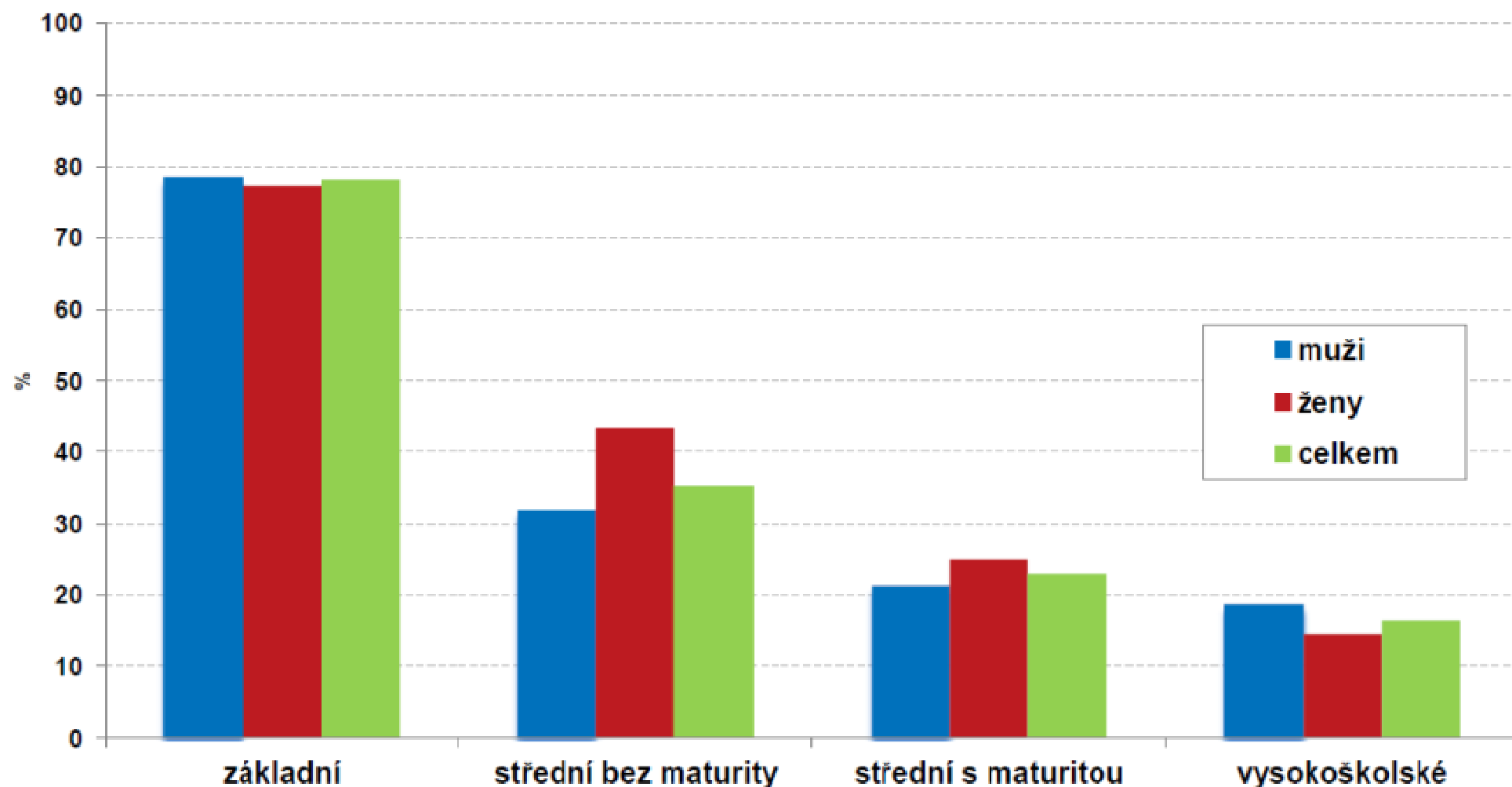
- Celková míra nezaměstnanosti 15–74letých vypočtená podle mezinárodně používané definice (ILO) je v ČR 2,8 %, to je nejnižší hodnota z celé EU.
- Míra nezaměstnanosti nejmladší kategorie 15–24letých je v ČR 8,7 %, což je třetí nejnižší hodnota z EU. (Předstihuje nás Nizozemsko s 8,4 % a Německo se 7,0 %.)
- Míra nezaměstnanosti 25–29letých je v ČR 3,2 %, nejméně z EU.
- Příznivé postavení mladých na trhu práce: v Německu, Nizozemsku a ČR.
- Dramaticky nepříznivé podmínky přetrvávají v Řecku, Španělsku, Itálii, na Kypru.

- Podle vzdělání mají nejvyšší míru nezaměstnanosti lidé se základním vzděláním a vyučením bez maturity (3-5krát vyšší vůči průměru ČR)
- S rostoucí úrovní dokončovaného vzdělání MN klesá, **nejnižší je u vysokoškoláků**
- U základního vzdělání převažuje míra nezaměstnanosti mužů, u středního vzdělání žen, u VŠ se to srovnává

Míra nezaměstnanosti podle vzdělání

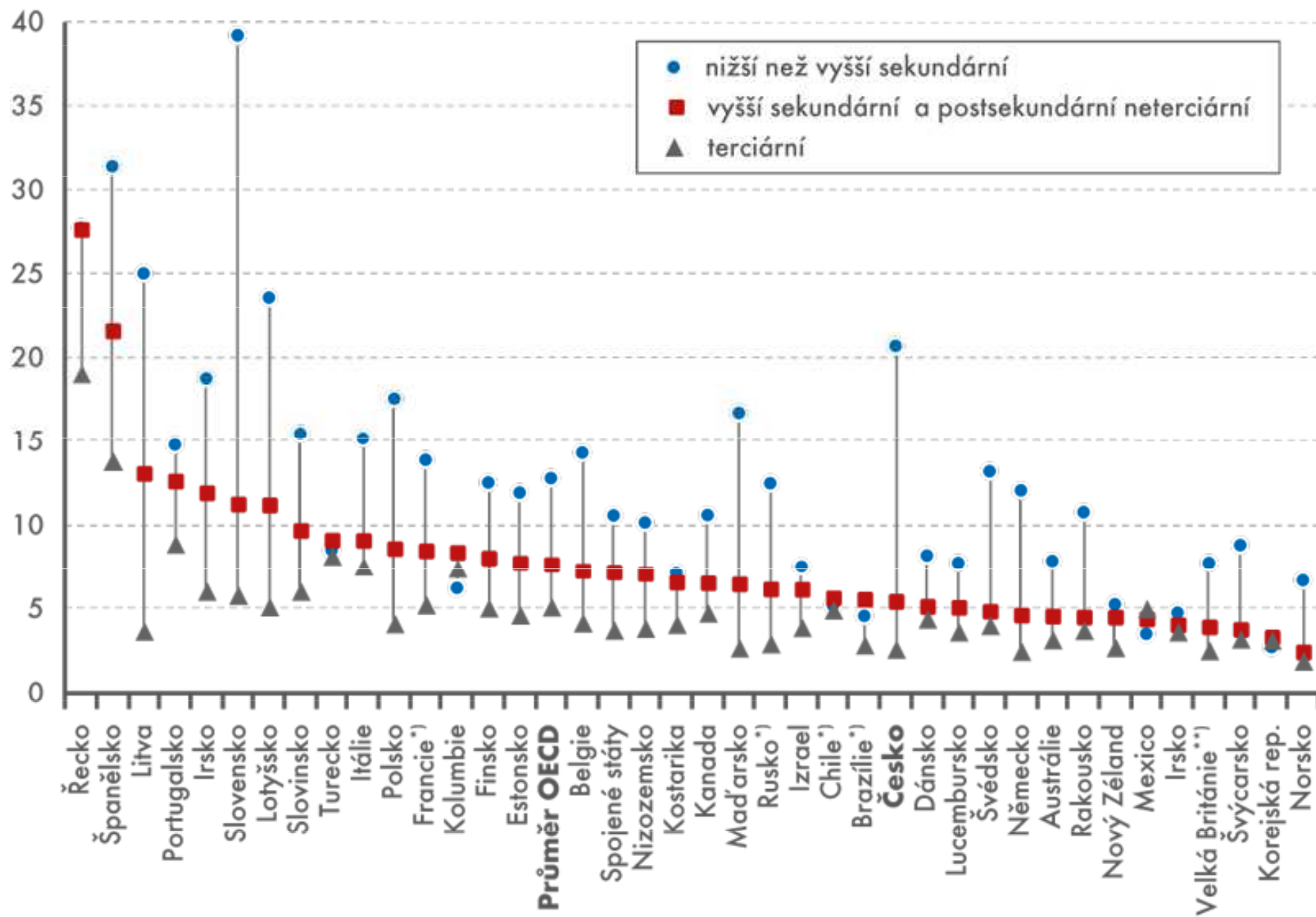

Pravděpodobnost nezaměstnanosti po ukončení studia podle nejvyššího dosaženého vzdělání (průměr let 2009–2013)

- Pravděpodobnost nezaměstnanosti se prudce snižuje s výší dosaženého vzdělání – kritické postavení osob s dosaženým základním vzděláním.

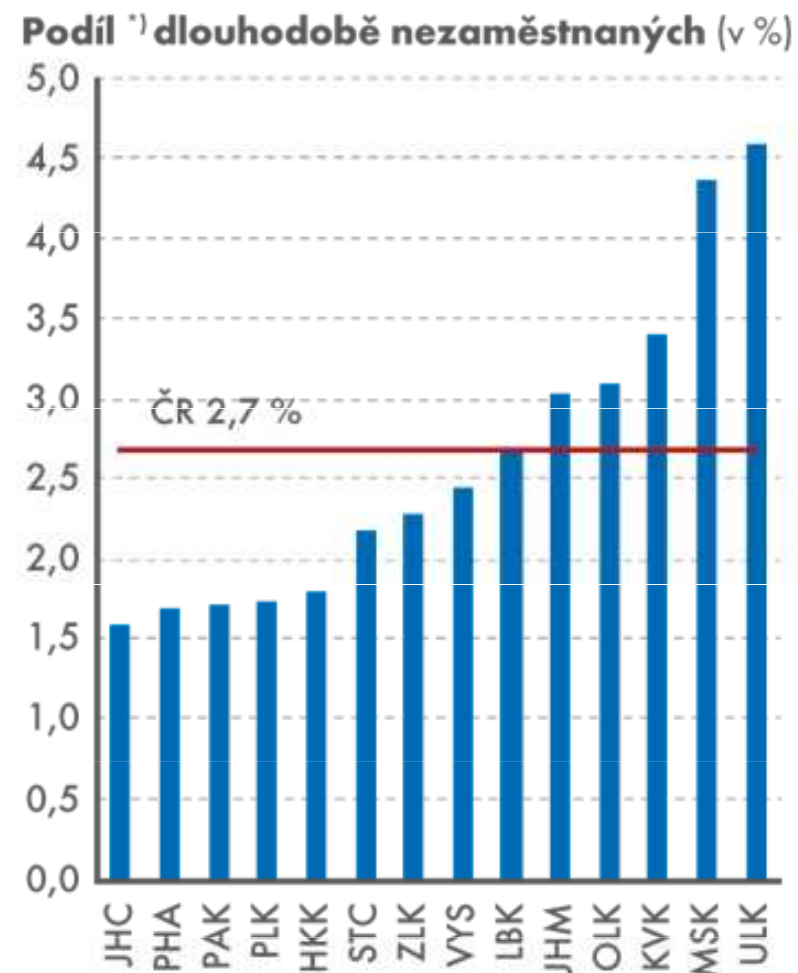
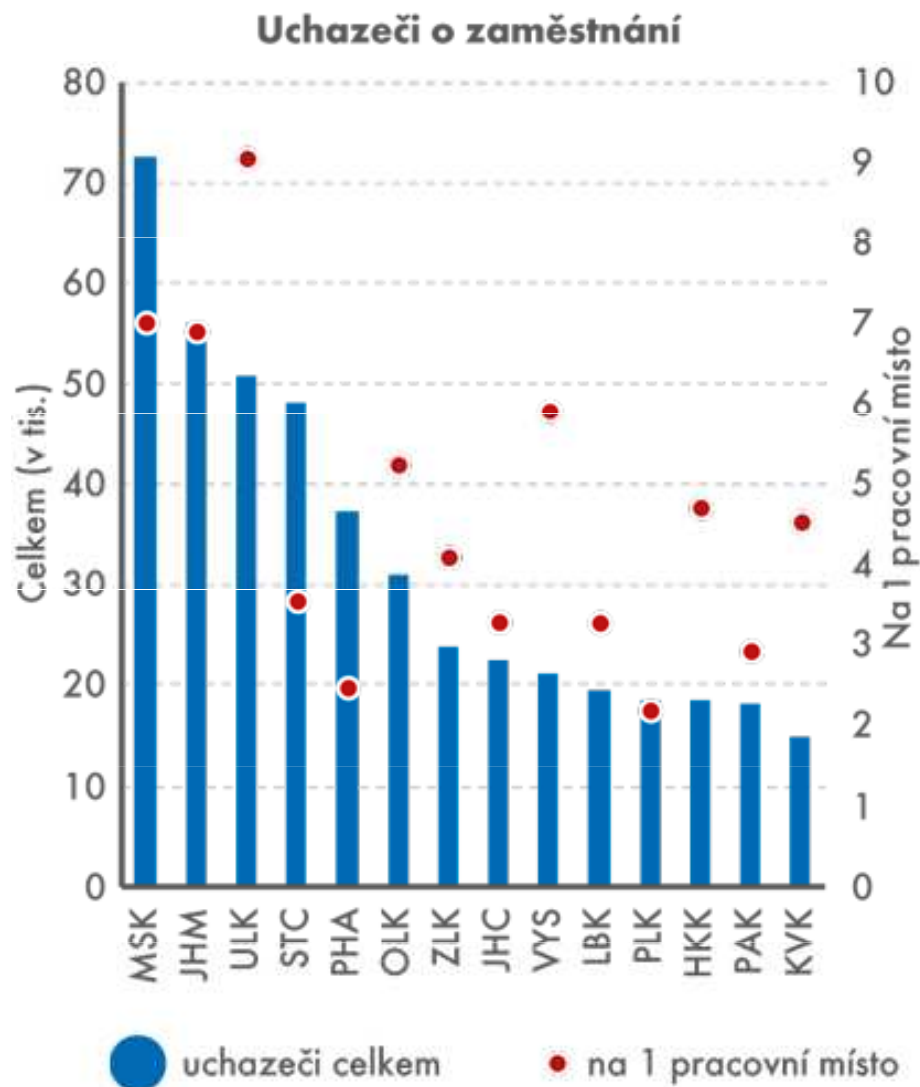
Zdroj: VŠPS

Pozn.: ^{*)}data za rok 2013; ^{**)}data za vyšší sekundární vzdělání včetně ukončení odpovídající části a standardních programů.

- Velkým problémem české ekonomiky byla a stále je **dlouhodobá nezaměstnanost**
- Přestože **v posledních letech podíl osob nezaměstnaných déle než 1 rok klesá**, z celkového počtu nezaměstnaných dosahuje **zhruba třetinu** (dříve to byla až polovina)
- Mezi dlouhodobě nezaměstnanými **převažují ženy**, rovněž MDN je u žen vyšší než u mužů

Uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce a dlouhodobá nezaměstnanost podle krajů k 31. 12. 2015

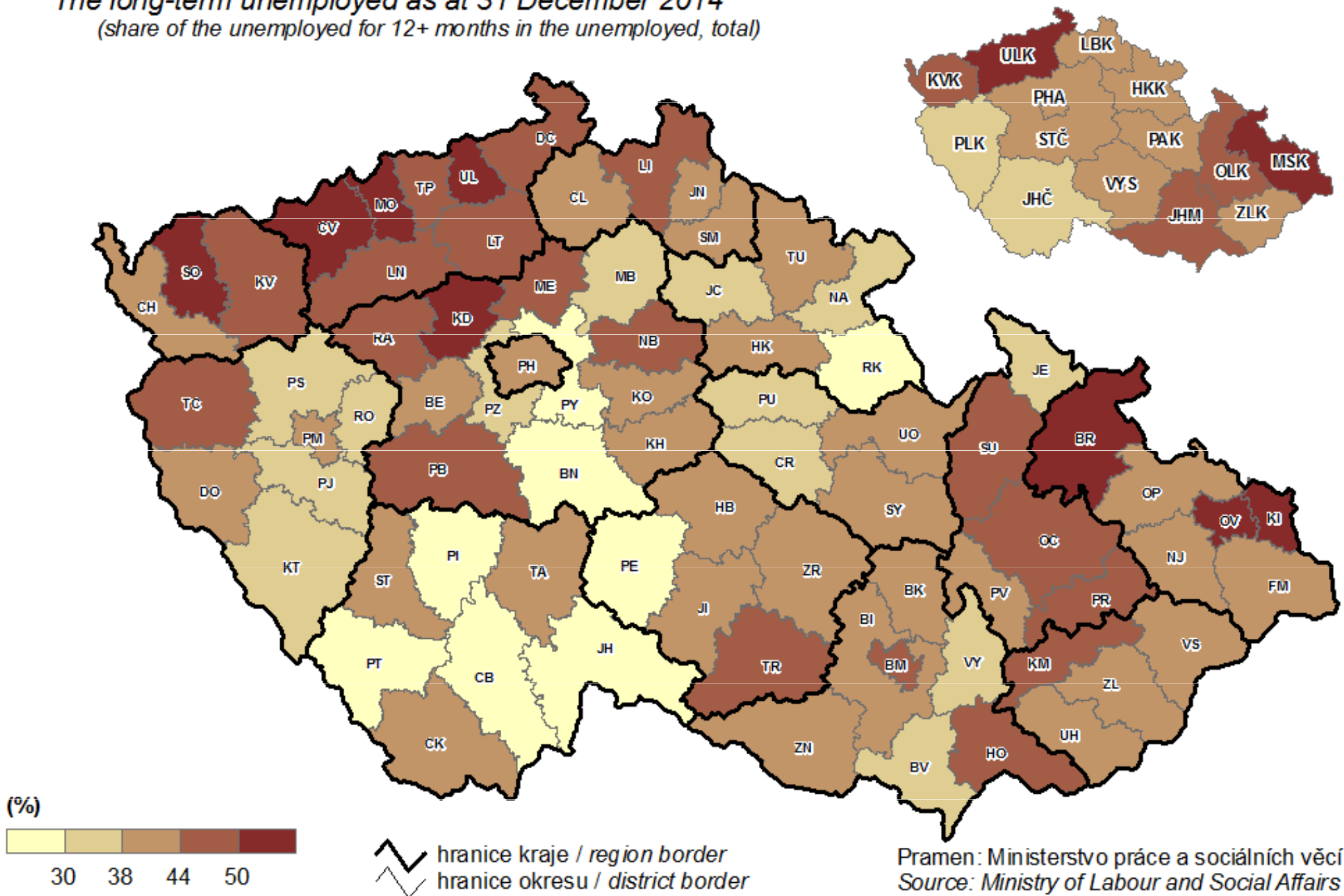
¹⁾ Pozn: Podíl nezaměstnaných 12 měsíců a déle na počtu obyvatel ve věku 15-64 let.

11. Dlouhodobě nezaměstnaní k 31. 12. 2014

(podíl nezaměstnaných 12 měsíců a více na nezaměstnaných celkem)

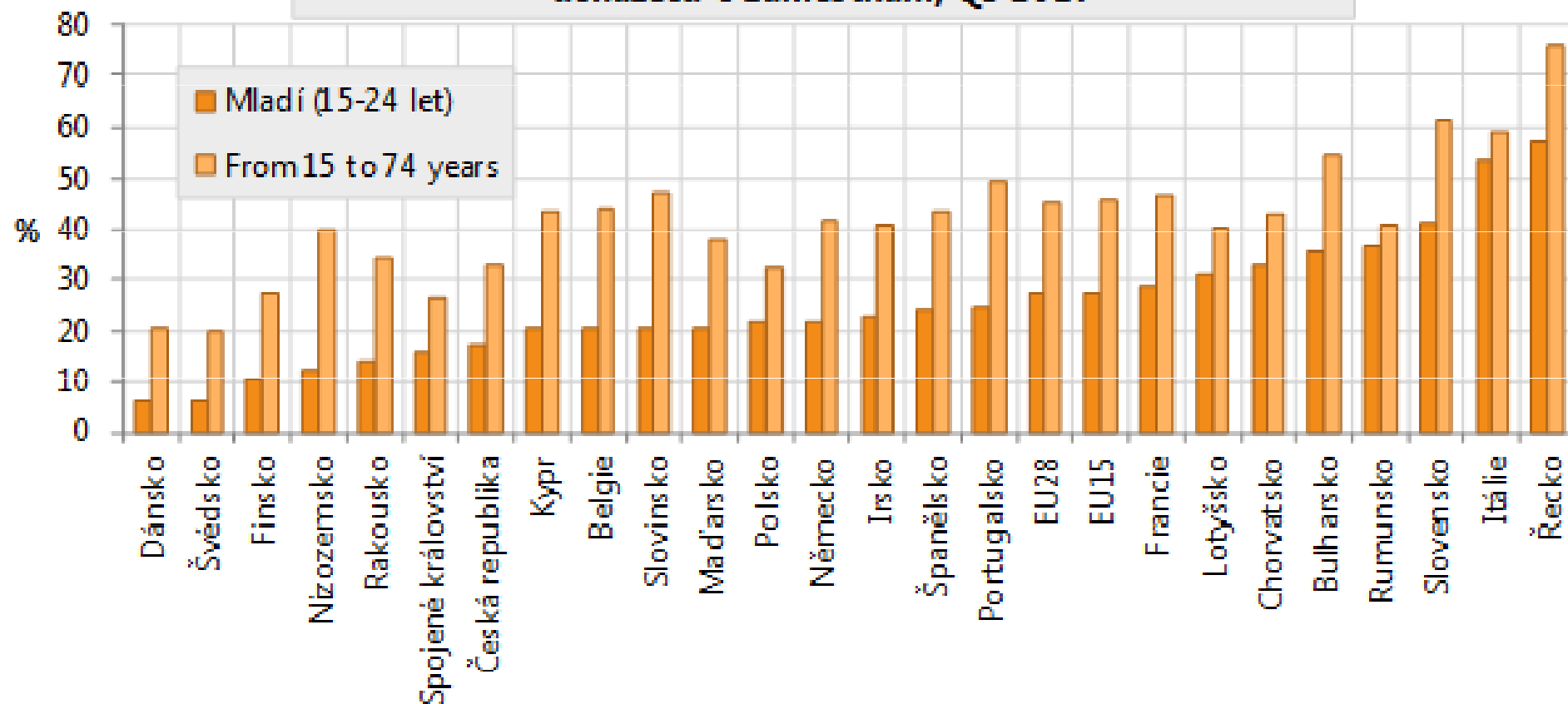
The long-term unemployed as at 31 December 2014

(share of the unemployed for 12+ months in the unemployed, total)

Podíl dlouhodobě nezaměstnaných v příslušné věkové skupině uchazečů o zaměstnání, Q3 2017

- Podíl **dlouhodobě nezaměstnaných** (tj. nezaměstnaných déle než rok) je mezi mladými nezaměstnanými oproti celkové skupině výrazně nižší. **V ČR tvoří cca 17 % mladých nezaměstnaných** uchazeči, kteří jsou v evidenci déle než rok. (Zatímco v celkové skupině je podíl dlouhodobě nezaměstnaných dvojnásobný, 32,9 %.)
- **Výrazně nízké hodnoty podílu dlouhodobě nezaměstnaných mezi mladými** uchazeči o zaměstnání byly v průběhu uplynulých 13 let ve Švédsku, Finsku a Dánsku (hodnoty do deseti procent).
- **Extrémně vysoké hodnoty** naopak vykazují státy jižní Evropy Řecko, Itálie a s odstupem také Bulharsko, Chorvatsko a Rumunsko (to zejména na počátku sledovaného období, pak se situace významně zlepšovala). Španělsko a Portugalsko z průměru EU nijak zásadně nevybočují, Kypr se dokonce drží výrazně pod průměrem za EU.

SEZÓNNOST TRHU PRÁCE

Ve čtvrtletní periodě lze vysledovat opakující se **tendence sezónního kolísání počtů nezaměstnaných a ukazatele míry nezaměstnanosti (podílu nezaměstnaných)**

- **První čtvrtletí** se z počátku (leden) projevuje **vzrůstem nezaměstnanosti** (v březnu však již většinou poklesem)
- **Druhé čtvrtletí** znamená u okresů, kde je vyšší podíl obyvatel zaměstnán v zemědělství a stavebnictví, tedy **sezónních zaměstnáních, pokles nezaměstnanosti**
- U okresů s převahou **nesezónních zaměstnanců**, je druhé čtvrtletí charakterizováno spíše **stagnací**, případně mírným poklesem

- **Koncem školního roku** opět se **vstupem nových absolventů** škol na trh práce **nezaměstnanost stoupá (3. čtvrtletí)**
- **Poslední čtvrtletí** se znovu liší - **část absolventů najde své umístění** a **počet nezaměstnaných** pak v okresech s převahou nesezónních zaměstnanců **stagnuje nebo jen mírně narůstá**, zatímco v okresech s **menším zastoupením průmyslu a služeb pokračuje v růstu i v závěru roku (prosinec je růstový)**
- Ještě výraznější je tento jev (sezónnost), porovnáme-li změny v míře nezaměstnanosti po jednotlivých měsících...

Sezónnost trhu práce

Nezaměstnanost v Česku

podíl nezaměstnaných osob ve věku 15 - 64 let

dosažitelní uchazeči o zaměstnání	193.119
uchazeči o zaměstnání	215.010
volná pracovní místa	323.542

zdroj: Úřad práce

ČTK

STRUČNÝ VÝVOJ NEZAMĚSTNANOSTI V ČR

- **Výrazný nárůst uchazečů** o zaměstnání mezi počátečním rokem registrování nezaměstnanosti u nás (1989) a rokem 1991 **byl zapříčiněn především velmi benevolentními legislativními opatřeními platnými až do konce roku 1991**

 ta totiž **umožňovala zaevidování na úřadech práce a získání příspěvků** před nástupem do zaměstnání i **nikdy v minulosti nepracujícím občanům**, kteří ani o skutečné zaměstnání zájem neměli

- **Od** začátku roku **1992** však vzhledem k novým, zpřísněným legislativním normám **úřady práce důsledněji postupovaly při vyřazování nespolupracujících uchazečů** a mimo to se dařilo úspěšně obsazovat nabízená **volná pracovní místa**
- Navíc se postupně na úřadech práce začala prosazovat tzv. **aktivní politika zaměstnanosti (APZ), tedy**
- ....kromě umísťování uchazečů o zaměstnání na běžná pracovní místa úřady práce vytvářely pro uchazeče o zaměstnání **další možnosti** (společensky účelná pracovní místa (SÚPM), místa na veřejně prospěšných pracích (VPP),
- ....pro nezaměstnané absolventy škol místa pro absolventskou praxi, pro uchazeče se změněnou pracovní schopností tzv. **chráněné dílny a pracoviště**, různé druhy rekvalifikací)

- Přibližně **do poloviny 90. let nepředstavovala otázka nezaměstnanosti v České republice** (s výjimkou některých regionálních odlišností) **vážnější problém**
- stále probíhala restrukturalizace ekonomiky a postupně vznikající **privátní sektor**, např. v oblasti **služeb**, značnou část **uvolňované pracovní síly vstřebal**

Nejvýznamnější **PŘÍČINY NÍZKÉ
NEZAMESTNANOSTI V ČR**

v 1. polovině 90. let, která **neměla v ostatních
tranzitivních ekonomikách obdoby:**

- 1) Trojnásobná devalvace čs. koruny** (až na výchozích 28 Kč za USD), což umožnilo v kritických letech 1991-92 **přesunout rozhodující část exportu** z trhů rozpadající se RVHP a SSSR **na trhy vyspělých zemí a hlavně EU**
- 2) Vhodně načasované spuštění procesu tzv. malé privatizace** a majetkové restituce, které byly ve shodě s obdobím největšího poklesu výroby a zrychleného růstu nezaměstnanosti

- 1) **Relativně nízká minimální mzda** a vůbec **nízké platy obecně** (ještě dozvuk předchozí éry-“akceptace podmínek”) a **nízká výše příspěvků v nezaměstnanosti** (např. měkčí kritéria na Slovensku jednoznačně přispěla k obrovským problémům s nezaměstnaností v dalších letech)

- 4) Skutečnost že v **plně socializované ekonomice** (97 % majetku v rukou státu **prakticky neexistoval soukromý sektor** – to vyvolalo obrovský **hlad po vlastní realizaci a podnikatelské činnosti**)

- 5) **Tradice** průmyslové výroby, **přezaměstnanost** ve velkých podnicích, pomalé uvolňování zaměstnanců

6) Strukturální deformace ekonomické základny se silně **poddimenzovaným sektorem služeb** umožnily **poměrně plynulé absorbování** pracujících z **předimenzované výrobní sféry**

Dále se hovoří o tehdejší (ve srovnání s dalšími zeměmi CEE) o **makroekonomické, politické a sociální stabilitě, politické hodnověrnosti našeho vedení...**, ale to už jsou obecné řeči

- V letech 1990 až 1996 se míra nezaměstnanosti pohybovala **pod hranicí 5 %**, kterou poprvé přesáhla v roce 1997
- V té době jednak **do aktivní pracovní činnosti vstoupily populačně silné ročníky ze sedmdesátých let** a dále se **prohloubily problémy v regionech s probíhajícím útlumem hlavních výrobních odvětví**, s výraznými odbytovými problémy, nevyhovující dopravní obslužností a v neposlední řadě i s nevyhovující kvalifikační strukturou uchazečů o zaměstnání (začalo období recese..)
- ve druhé polovině devadesátých let a po roce 2000 přibývalo **bankrotujících firem a subjektů s druhotnou platební neschopností**

- Negativní trend **stoupajícího počtu neumístěných uchazečů** o zaměstnání v **letech 1996 až 1999** (a zároveň s tím **rostoucí míra nezaměstnanosti**) byl sice rokem 2000 přerušen, ale počínaje rokem 2001 opět pokračoval
- Pozitivním jevem **v roce 2000 a 2001** byl naopak **nárůst počtu hlášených volných pracovních míst**, což ovlivnilo příznivě počet nezaměstnaných, připadajících na 1 volné pracovní místo

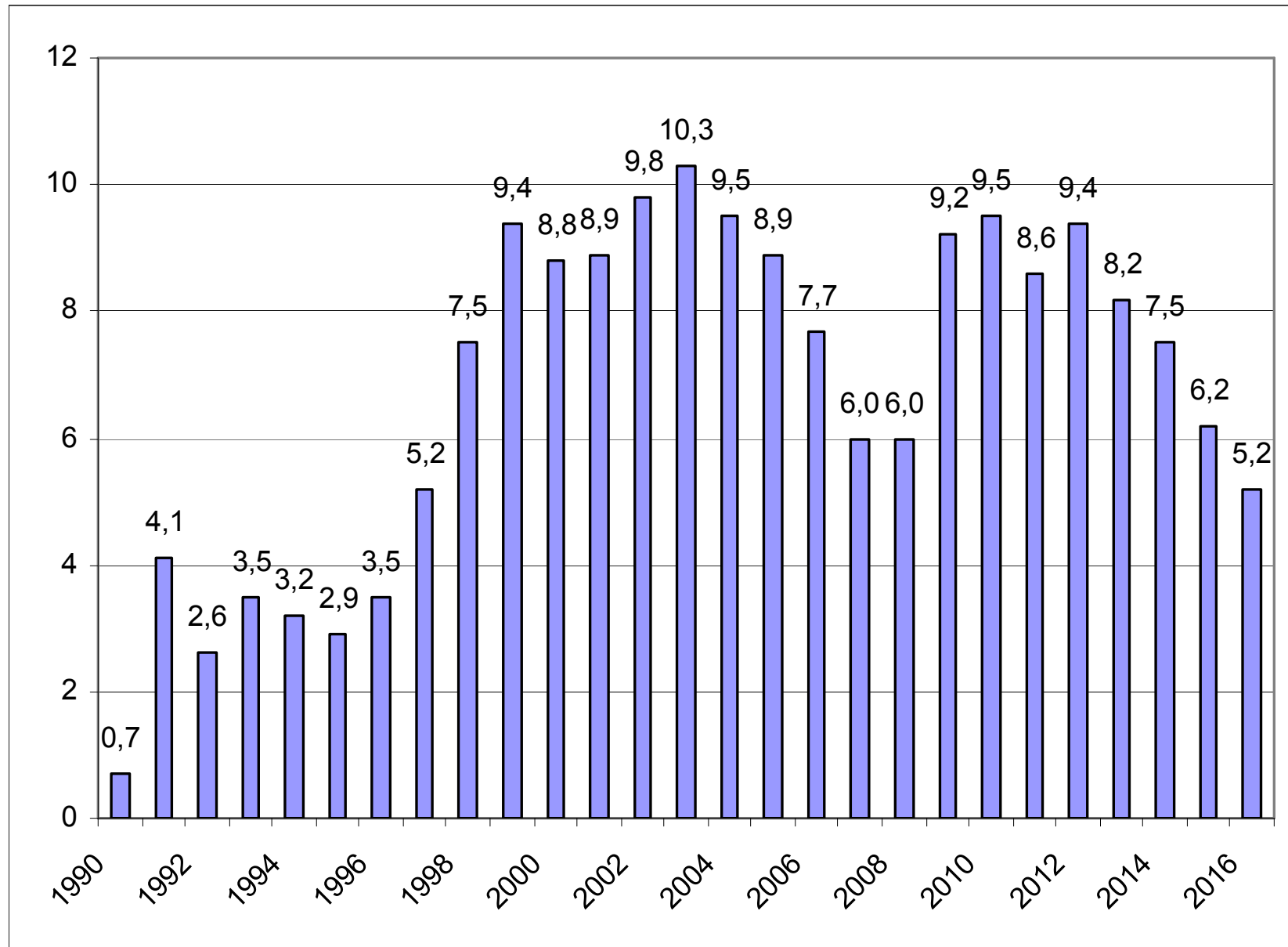
- **Na přelomu let 2003 a 2004 dosáhla míra registrované nezaměstnanosti v ČR historického maxima (10,3 %), v roce 2004 došlo ke změně metodiky – podle staré by byl konec roku 2004 maximální (10,33 %), podle nové metodiky to bylo 9,47 %**

(Jak to koresponduje s tehdejší ekonomickou situací?)

- **V dalších letech míra nezaměstnanosti klesala a mírně rostl počet nových pracovních míst (souvislost s celkovým ekonomickým růstem – *pouze do podzimu 2008!*)**

Vývoj míry registrované nezaměstnanosti v ČR 1990-2016

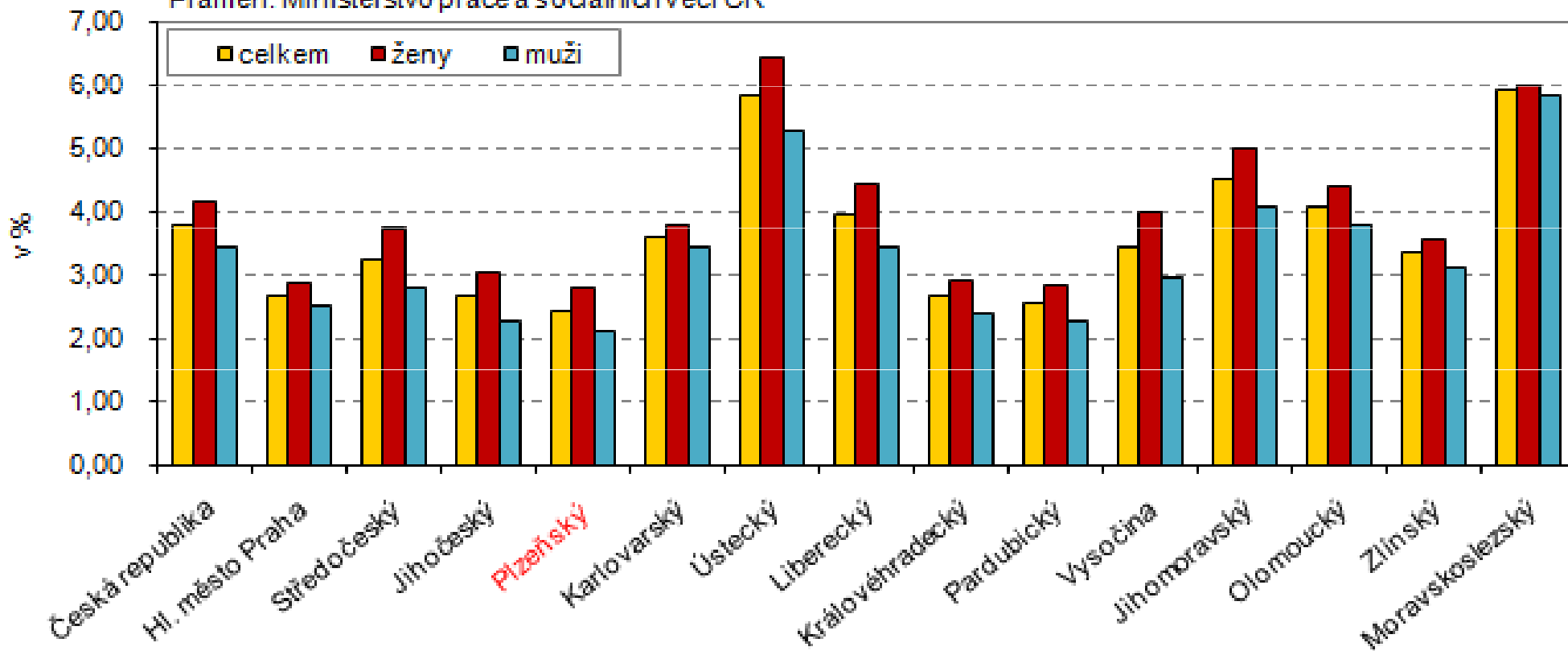
Lokální maximum: únor 2011 – 9,9 %

REGIONÁLNÍ POHLED

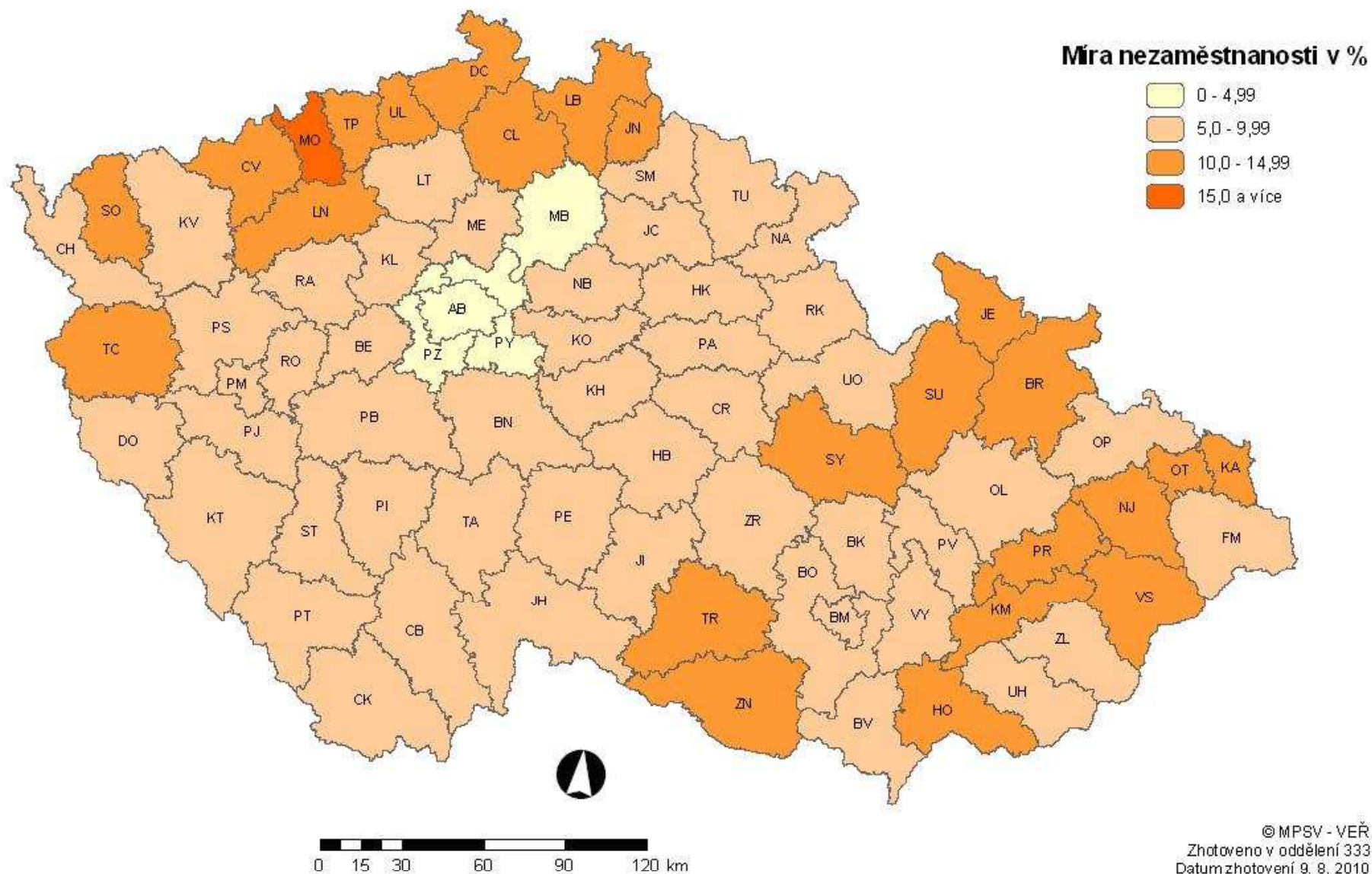
- Z regionálního pohledu byl **vývoj uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadů práce a vývoj míry nezaměstnanosti obdobný prakticky ve všech krajích České republiky**
.....s výjimkou krajů ÚSTECKÉHO A MORAVSKOSLEZSKÉHO, které byly nejvýrazněji **postiženy probíhající restrukturalizací průmyslu**
- Naopak **nejnižší míra nezaměstnanosti** v uplynulých deseti letech byla charakteristická pro **hlavní město Prahu** a okolí (okresy P-V a P-Z), kde je také trvale **vyšší nabídka volných pracovních míst**, ale i další okresy středních Čech (BE, MB..), a také zázemí dalších velkých měst Brna (B-V) a Plzně (P-J, P-S)

Podíl nezaměstnaných osob v krajích ČR k 30. 9. 2017

Pramen: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

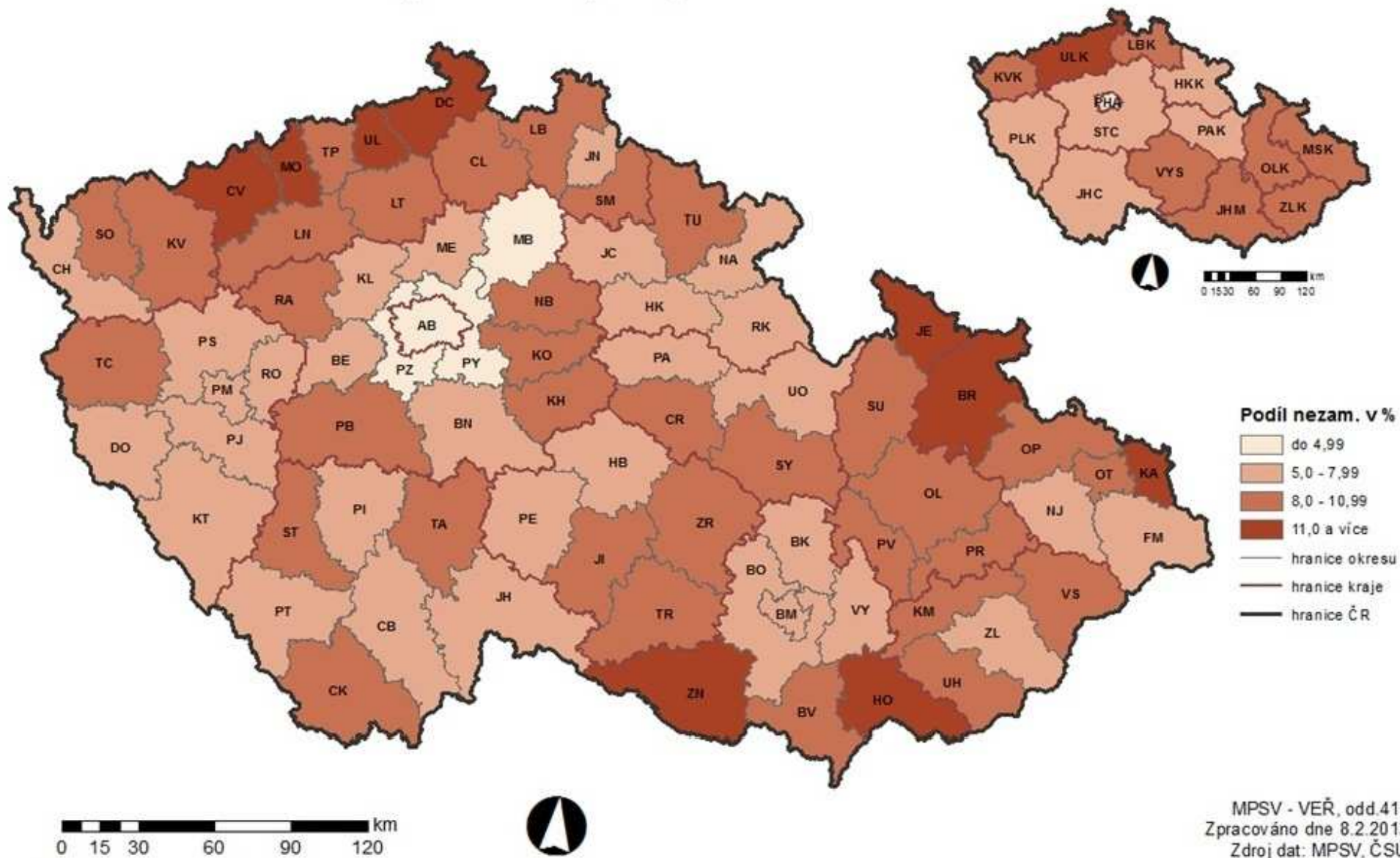

Míra nezaměstnanosti v okresech České republiky k 31. červenci 2010

PODÍL NEZAMĚŠTNANÝCH NA POČTU OBYVATEL

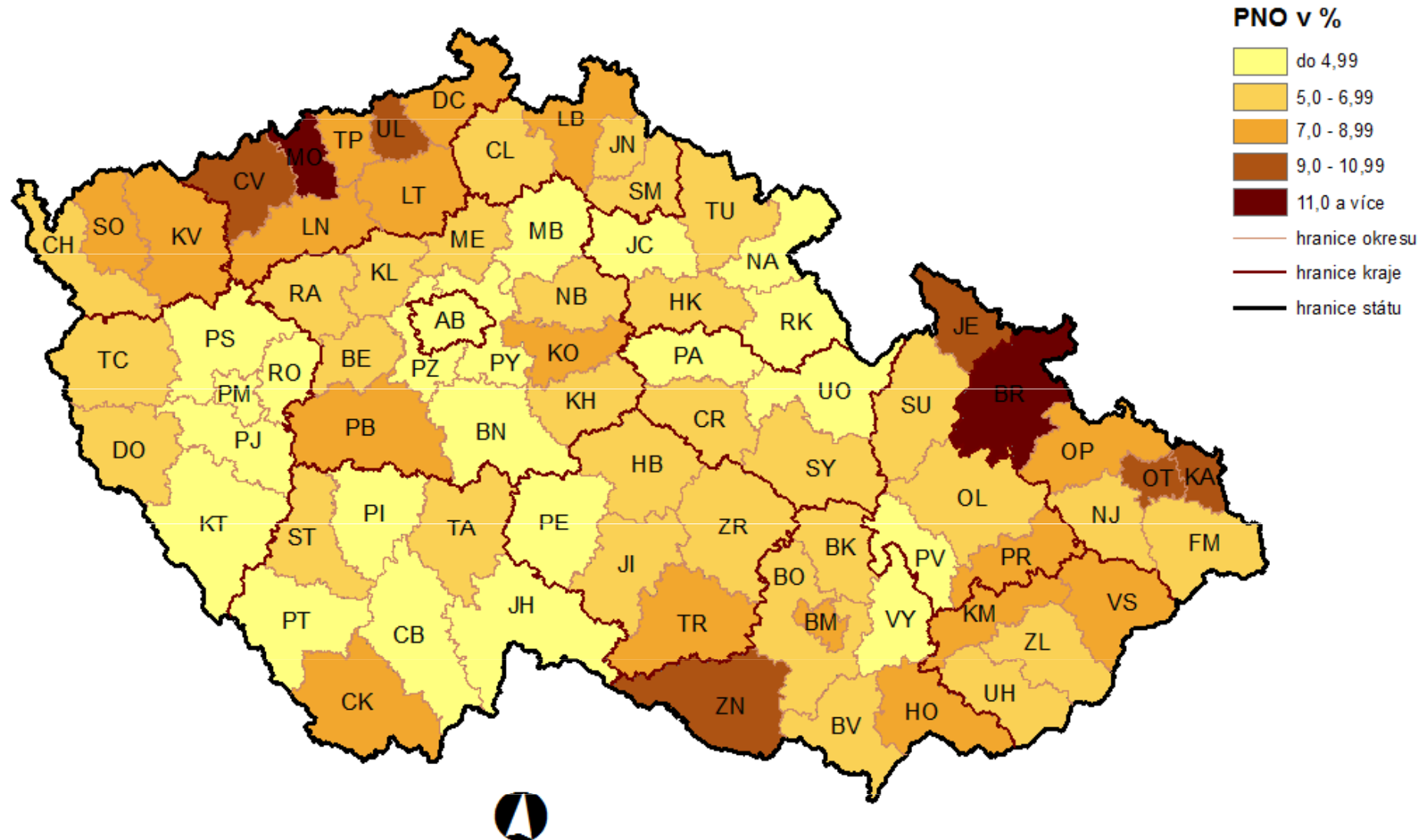
v okresech a krajích České republiky k 31.1.2013

Pozn.: Podíl nezaměstnaných na počtu obyvatel = počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání evidovaných na ÚP ve věku 15-64 let k počtu obyvatel ve věku 15-64 let

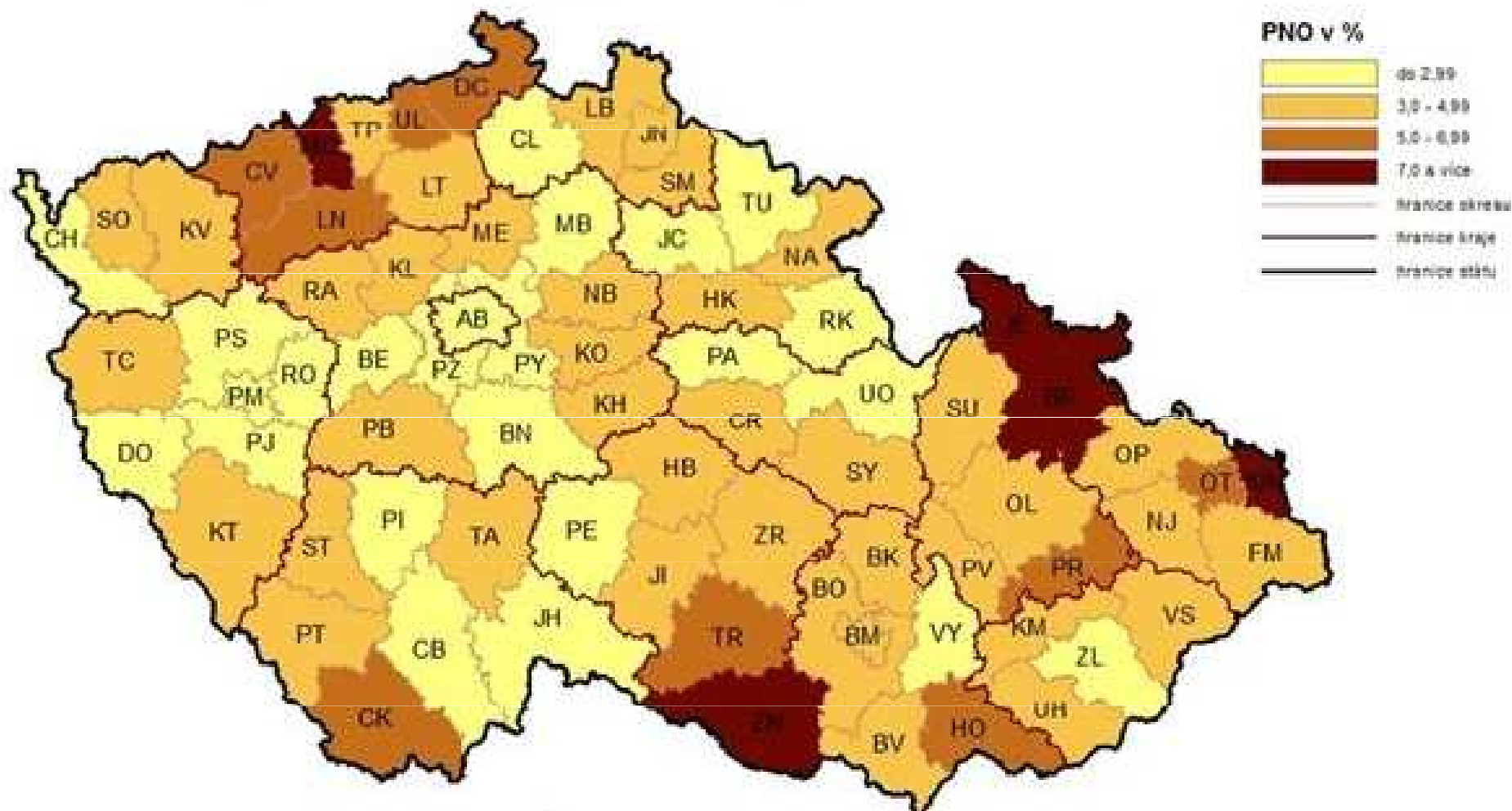

PODÍL NEZAMĚŠTNANÝCH OSOB (PNO) NA POČTU OBYVATEL v okresech České republiky k 31.12.2015

© Úřad práce ČR, GR
Datum zhotovení 11. 1. 2016
Zdroj dat: MPSV, ČSÚ

PODÍL NEZAMĚSTNANÝCH OSOB (PNO) NA POČTU OBYVATEL v okresech České republiky k 31. 1. 2018

Okresy s nejnižší nezaměstnaností:

Pořadí	Okres	Podíl nezaměstnaných osob
1.	Rychnov nad Kněžnou	1,1 %
2.	Praha-východ	1,2 %
3.	Jindřichův Hradec	1,3 %
4-7.	Pelhřimov	1,4 %
4-7.	Prachatice	1,4 %
4-7.	Plzeň-jih	1,4 %
4-7.	Písek	1,4 %
8.-10.	Benešov	1,5 %
8.-10.	Praha-západ	1,5 %
8.-10.	Ústí nad Orlicí	1,5 %

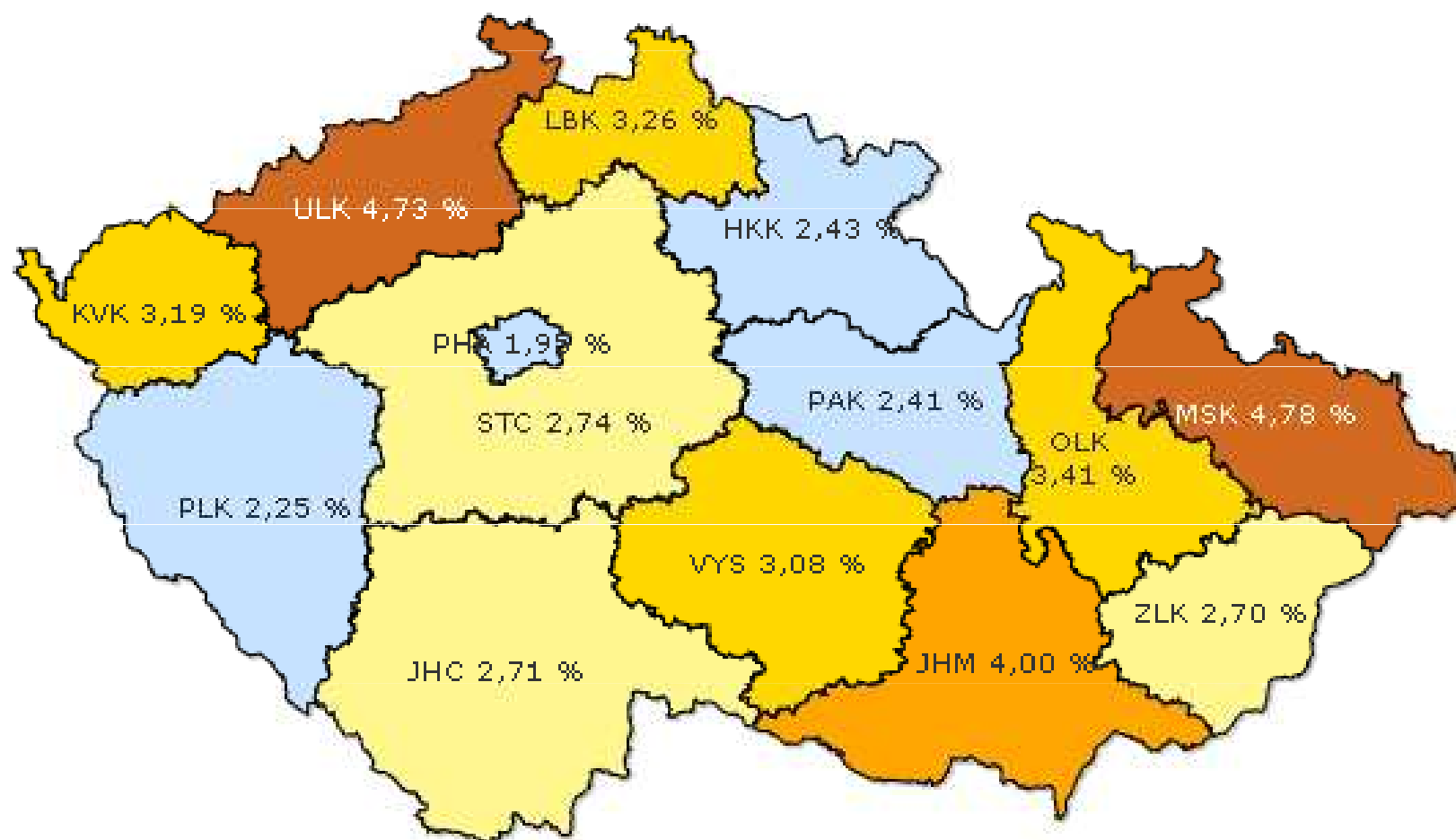
Říjen 2018

Okresy s nejvyšší nezaměstnaností:

Pořadí	Okres	Podíl nezaměstnaných osob
1.	Karviná	6,8 %
2.	Most	6,0 %
3.	Ostrava-město	5,2 %
4.	Chomutov	5,0 %
5. - 6.	Ústí nad Labem	4,9 %
5. - 6.	Bruntál	4,9 %
7.	Znojmo	4,8 %
8.	Hodonín	4,5 %
9.	Louny	4,4 %
10.	Brno-město	4,2 %

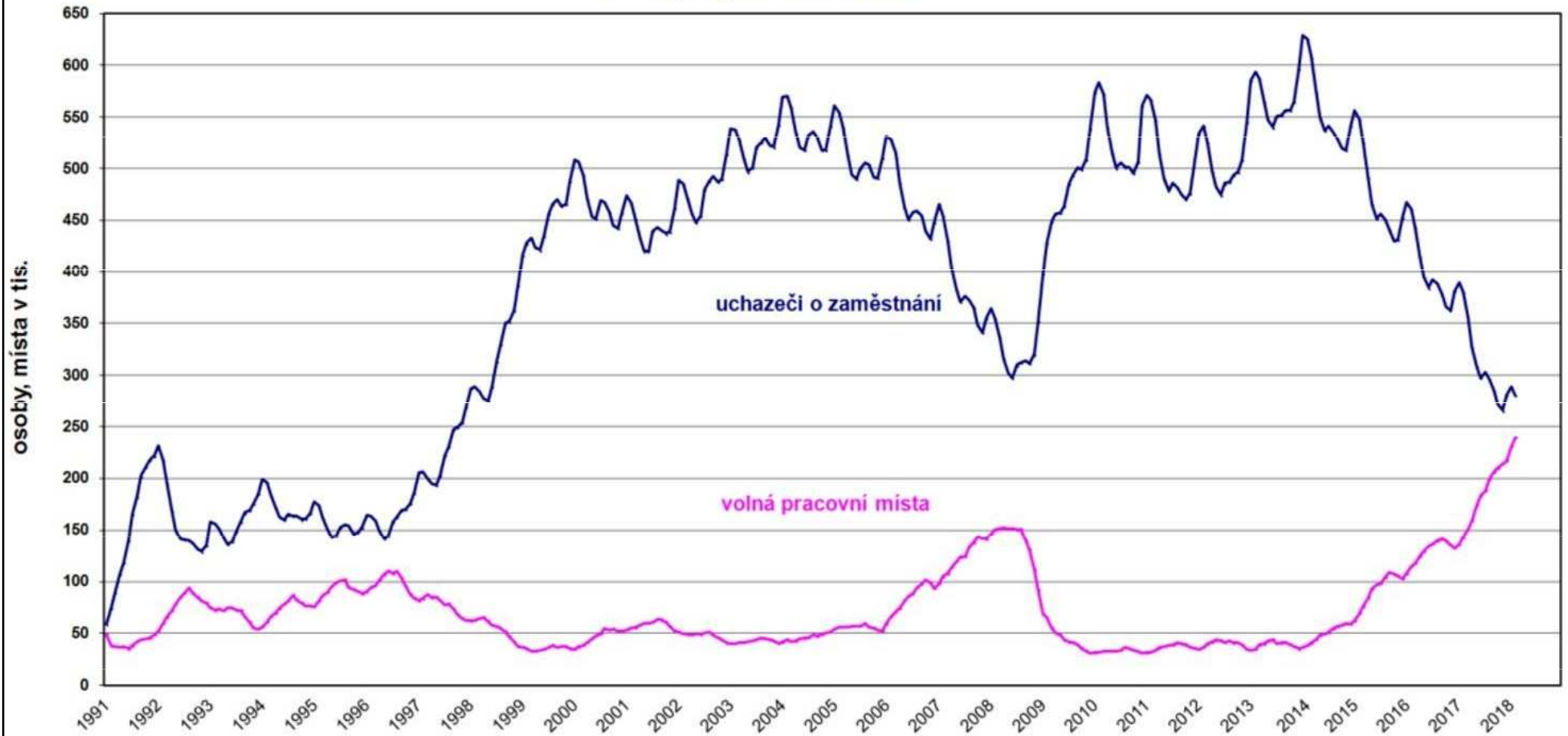

**Podíl nezaměstnaných osob na obyvatelstvu ve věku 15 až 64 let
v krajích ČR k 28. 2. 2019 (zdroj: MPSV)**

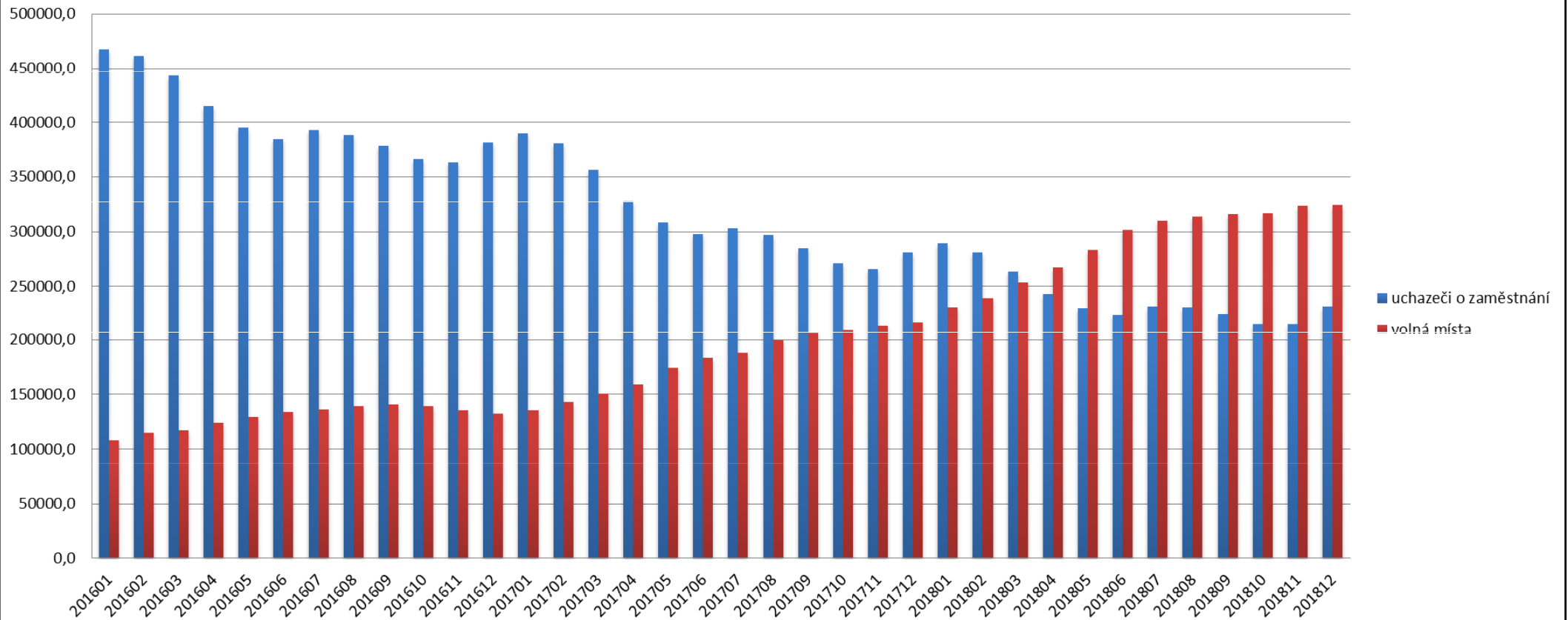

■ méně než 2,50 %   ■ 2,51 % až 3,00 %   ■ 3,01 % až 3,50 %   ■ 3,51 % až 4,00   ■ 4,01 % a více

Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání
a volných pracovních míst

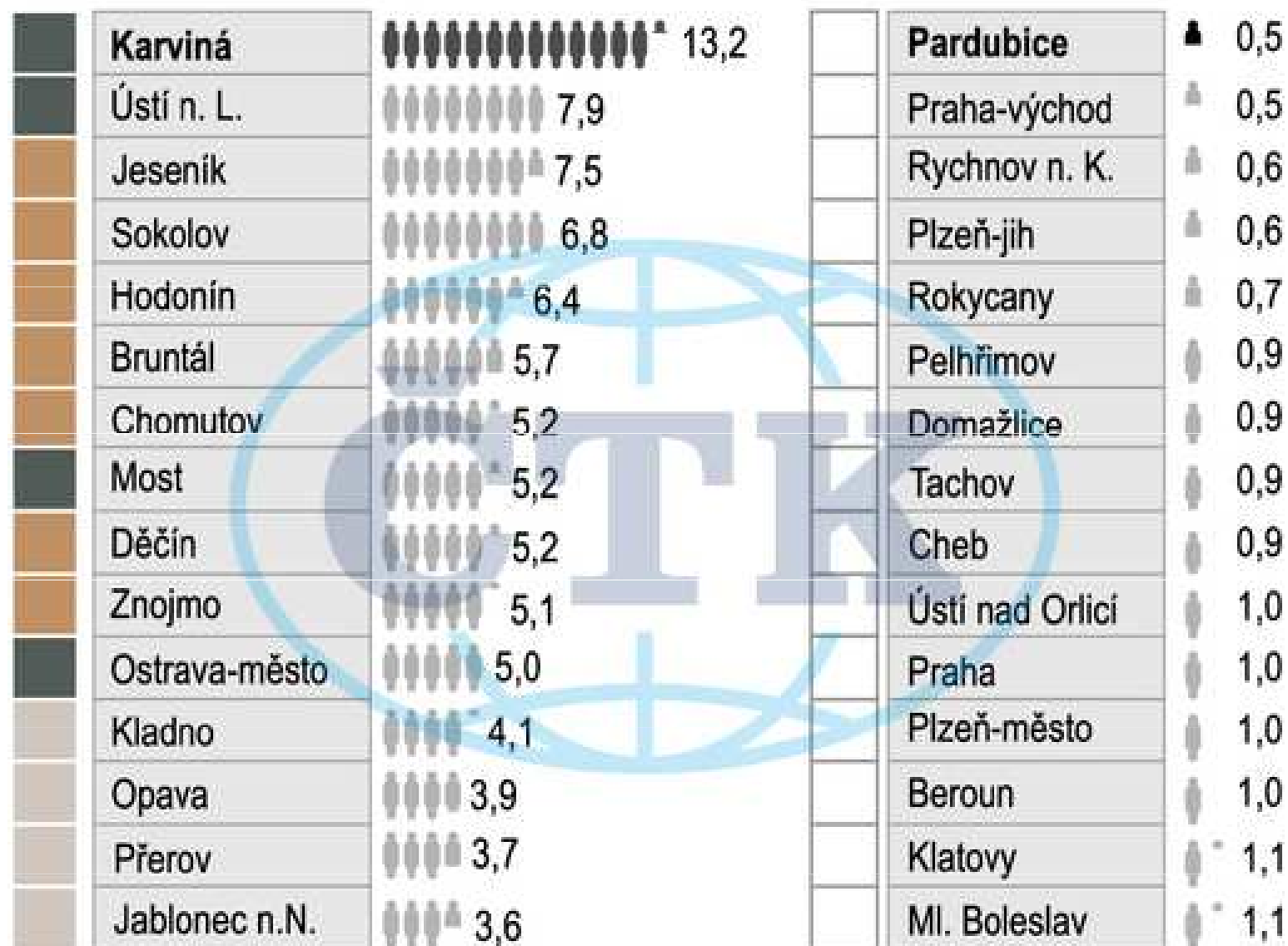
Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst

Počet uchazečů na jedno volné pracovní místo

nejvyšší a nejnižší hodnoty

duben 2017

nezaměstnanost v okrese

do 3,9 %

4,0 -
5,9 %

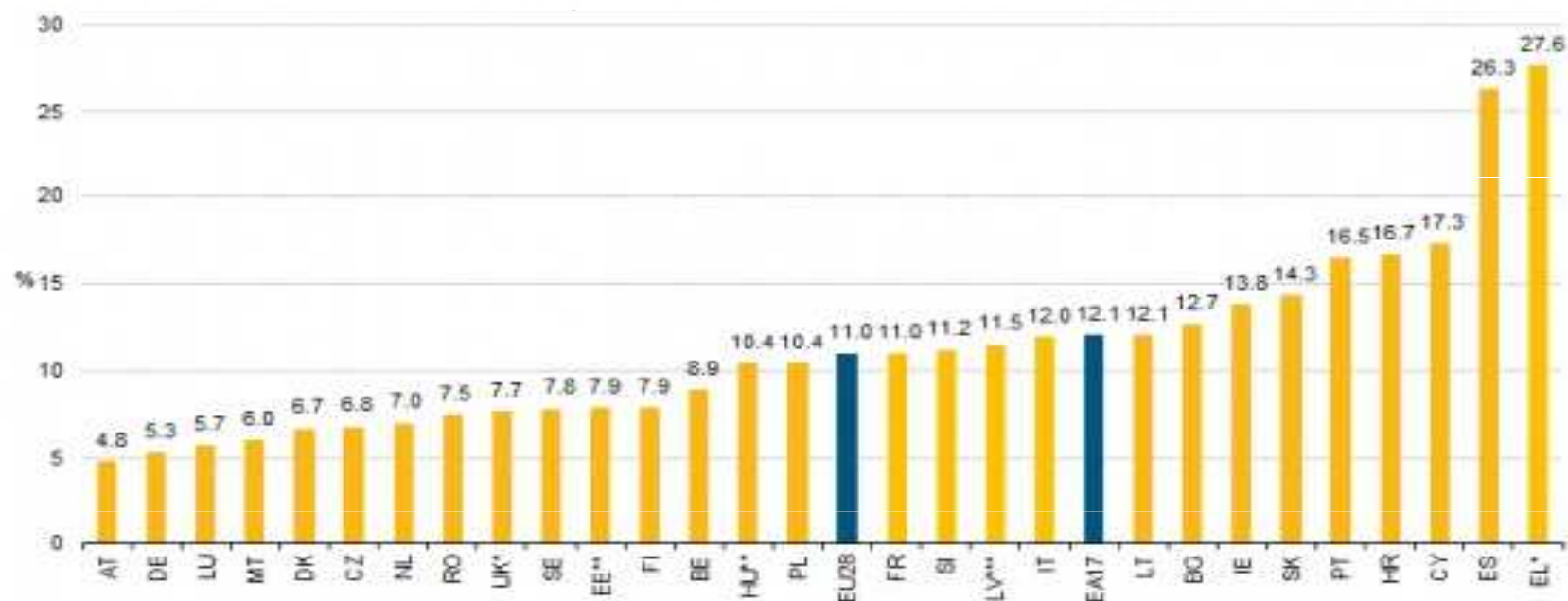
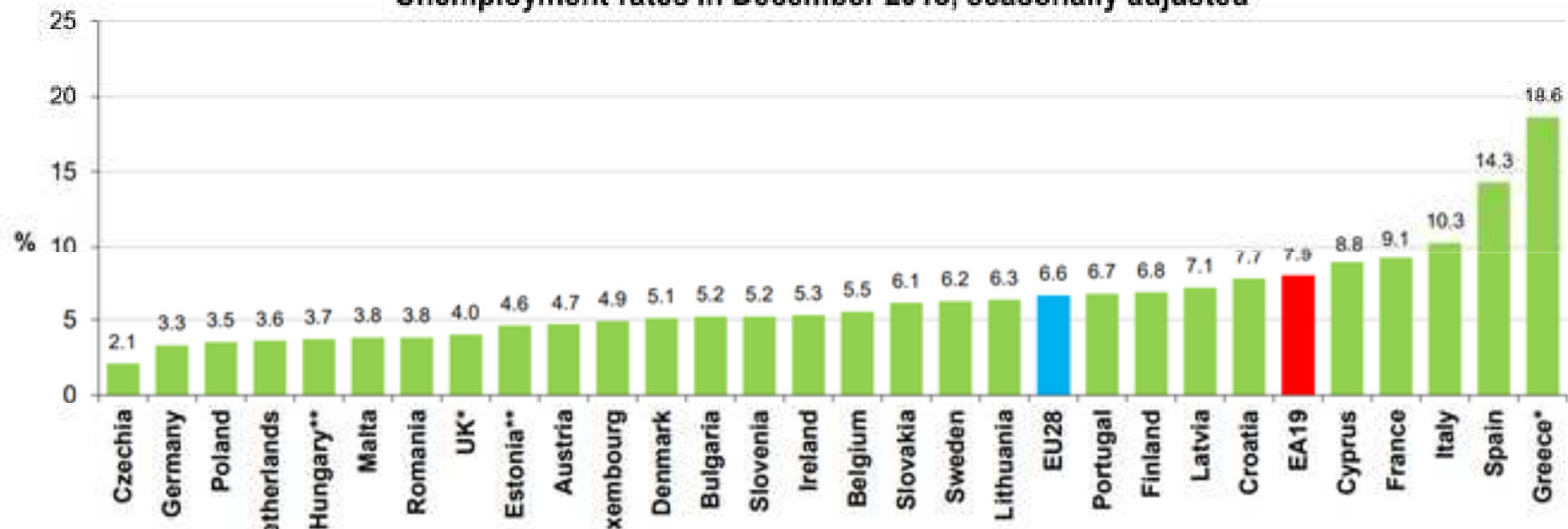
6,0 -
7,9 %

8,0 -
9,9 %

zdroj: Úřad práce

ČTK

Unemployment rates in December 2018, seasonally adjusted

* May 2013 ** June 2013 *** Q2 2013

ZeroHedge.com

The euro area (EA17) consists of Belgium, Germany, Estonia, Ireland, Greece, Spain, France, Italy, Cyprus, Luxembourg, Malta, the Netherlands, Austria, Portugal, Slovenia, Slovakia and Finland.

The EU27 includes Belgium (BE), Bulgaria (BG), the Czech Republic (CZ), Denmark (DK), Germany (DE), Estonia (EE), Ireland (IE), Greece (EL), Spain (ES), France (FR), Italy (IT), Cyprus (CY), Latvia (LV), Lithuania (LT), Luxembourg (LU), Hungary (HU), Malta (MT), the Netherlands (NL), Austria (AT), Poland (PL), Portugal (PT), Romania (RO), Slovenia (SI), Slovakia (SK), Finland (FI), Sweden (SE) and the United Kingdom (UK). From 1 July 2013 the European Union (EU28) also includes Croatia (HR).